

afgiftekantoor
Brussel X
jaargang 23
nummer 1
februari 2003

MILIEURAMA

Magazine van
Bond Beter Leefmilieu
Tweckerkenstraat 47
B-1000 BRUSSEL
Tel.: 02/282.17.20
Fax: 02/230.53.89
www.bondbeterleefmilieu.be

DOSSIER

Natuurlijke energie

De Groene Mol

18

GGO's en bio in conflict

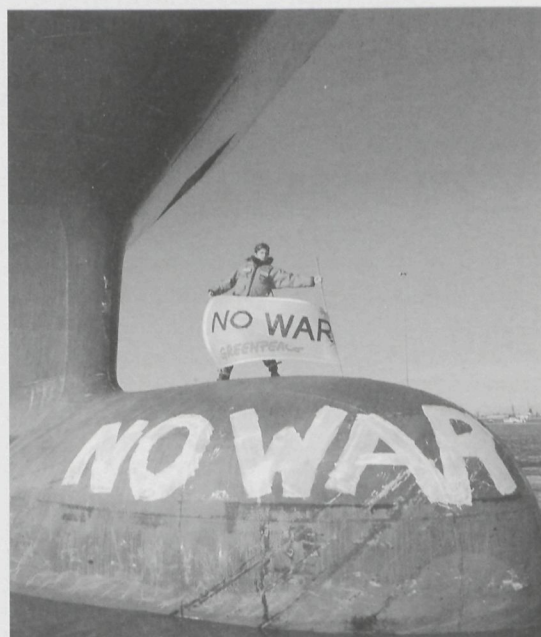
26

Vrijwilligers onder druk

27

■ Commentaar	2	■ Luchtvaart	23
■ Dossier		Geen afbouw nachtvluchten	
Wissel stroom	3	■ Regionale landschappen	24
■ Dossier		Bezinnen over toekomst	
België krijgt het warm	4	■ GGO	26
■ Dossier		Conflict met bio	
Wind uit eigen stad	7	■ Middenveld	27
■ Lokaal milieubeleid		Vrijwilligers onder druk	
Nieuw netwerk milieuverenigingen	8	■ Internationaal	28
■ ReDactie	10	Chevron bedreigt inheemse volken	
■ Milieuberichten	11	■ Globalisering	29
■ Water		Leve de globalisering! Of toch niet	
Vlaanderen in eigen nat	14	■ Boek	30
■ Landbouw			
Hervorming landbouwbeleid EU	16		
■ Consument			
Richtplan "Productiebeleid en milieu"	17		
■ Milieubeweging			
De Groene Mol	18		
■ Mobiliteit			
Totaalplan Fiets nog niet rijklar	20		
■ Open ruimte			
Internationale winkelketens rukken op	22		

© Greenpeace/David Simms

Adverteren in Milieurama?
Bel naar Sofie Hanegreefs
op 02/282.17.20

© NetImages

commentaar

Dit commentaarstukje wordt het laatste dat ik voor Milieurama zal schrijven. Veertien zijn er de revue gepasseerd, waarvan er dertien van mijn hand waren. Meer dan twee jaar heb ik elke twee maand met veel plezier Milieurama samengesteld, maar... een nieuwe horizon lonkt. En ja, dit laatste commentaarstukje gaat – u had het al geraden – over cijfers. Met cijfers en statistiek, vertelt Jan aan de Toog wel eens, kan een mens alles bewijzen. Wie cijfers voldoende kneedt en smeedt kan er altijd mee staven wat nodig is, zo beweert Jan dan en zet zijn pint kracht bij. Op het eerste gezicht lijkt Jan helemaal geen gelijk te hebben, want waar het om draait is enkel de interpretatie van die cijfers. Cijfers en statistieken, die zijn wat ze zijn, die kunnen niet liegen. Zo zit dat. Maar toch, langzaam moet ik toegeven dat Jan misschien wel eens een beetje gelijk zou kunnen hebben. Want cijfers worden al te vaak zwaar mishandeld, buiten hun eigen wil uit de context gerukt. Neem nu het cijfer 43. Het cijfer 43 lijkt op zich niet heel speciaal. Maar volgens internationaal onderzoek is dat het percentage vrouwen dat lijdt aan het Vrouwelijk Sexueel Dysfunctie Syndroom. Zegt Pfizer, de fabrikant van het wondermiddel Viagra,

Het milieu in elk van ons

Deze vleselijke ziekte heeft het onmiskenbare symptoom dat een vrouw... geen zin heeft om te vrijen. En waarom is dat een ziekte? Omdat Pfizer dat zegt, zo eenvoudig is dat. De firma wou het succesverhaal van Viagra kopiëren voor het vrouwelijke deel van de bevolking. En wat konden ze beter doen dan een ziekte uitvinden? En dan liefst eentje waaraan bijna één vierde van de wereldbevolking lijdt? Probleem is nu dat dit cijfer de wereld al is rondgegaan, dat alle kranten en tv-stations dit cijfer hebben rondgeschreeuwd naar hun vrouwelijk publiek. Dat zich dan alvast zorgen begon te maken... De kritiek die nadien in het medisch vakblad British Medical Journal verscheen, haalde nauwelijks aandacht in de media. Nochtans werd de Pfizer-studie tot op de grond afgebroken. "Waar zit de link?" vraagt u zich nu af. "Wat heeft dit te maken met milieu, natuur, energie?" Wel, alles en niets. Het heeft er mee te maken dat de druk van de bedrijven zich uitbreidt naar ons dagelijks leven, steeds meer en steeds dieper. Dat bedrijven nadat ze het leefmilieu hebben vervuild, nu begonnen zijn met ook ons mentaal milieu te vervuilen. Ze maken ons afhankelijk van producten zoals Relatine, waar in de US nu al bijna 1 op 4 kinderen een dagelijkse dosis van krijgen. De hoeveelheid in België is mij niet bekend, maar ik vrees het ergste. Het is tijd dat de milieubeweging ook de strijd tegen die vervuiling opneemt, dat we verder kijken dan een bouwvoertreding of de uitspraak van een weer eens een machteloze politicus. Het maatschappelijke draagvlak van de milieubeweging kan er alleen maar door stijgen. Niet dat de strijd om het leefmilieu aan sich al gestreden is, verre van. Maar om meer mensen ervan te overtuigen dat wij meer willen dan enkel bloemetjes en bijtjes, zullen we ook dat innerlijke leefmilieu moeten beginnen beschermen.

COLOFON

MILIEURAMA - VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU
 23-ste jaargang - verschijnt tweemaandelijks
 Magazine van Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw

REDACTIE EN ADMINISTRATIE:
 Bond Beter Leefmilieu
 Tweeckerkenstraat 47 - 1000 Brussel
 Tel. 02/282.17.20 - Fax 02/230.53.89
 e-mail: info@bbly.be
 http://www.bondbeterleefmilieu.be

ABONNEMENTEN:
 € 3,50 (los nummer)
 € 20 (jaarabonnement)
 € 50 (steunabonnement)
 € 40 (abonnement buitenland)
 Betaling kan op rekeningnummer 001-1475409-18 van Bond Beter Leefmilieu vzw.

COMBI-ABONNEMENTEN:
 Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Geïnteresseerd? Neem vandaag nog contact op met het BBL-secretariaat.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
 Danny Jacobs
 Tweeckerkenstraat 47, 1000 Brussel

HOOFDREDACTEUR:
 Joris Gansemans

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:
 Esmeralda Borgo, Lode Conings, Charles De Buyser, Mike Desmet, Joris Gansemans, Erik Grietens, Sofie Hanegreefs, Karen Hiergens, Danny Jacobs, Dirk Knapen, Liliane Leflot, Bea Lootens, Bart Martens, Johan Niemegeers, Jo Torrekens, Lieve Vandeneede, Tineke Van Engeland, Wim Van Gils, Saar Van Hauwermeiren, Set Van Houdt, Dirk Van Regenmortel, Ilse Smits, Jan Verschooren

FOTO'S COVER:
 NettyImages, Sofie Hanegreefs

VORMGEVING EN DRUK:
 DECOM nv

COPYLEFT:
 Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding en kennisgeving.

ADVERTENTIES
 Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie.

PAPIER
 Milieurama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringloop-papier.
 Gooi deze Milieurama niet zomaar weg! Geef hem door aan vrienden of geïnteresseerden. Volledig uitgelezen? Geef Milieurama dan een plaatsje bij het oud papier.

DOSSIER KLIMAAT & ENERGIE

Deze Milieurama opent met een dossier over energie en klimaat. Aanleiding daarvoor is de nakende vrijmaking van de elektriciteitsmarkt, die particulieren vanaf deze zomer zal toelaten de herkomst van de verbruikte stroom zelf te bepalen. Greenpeace lanceert hierover binnenkort een grootscheepse campagne, daarbij gesteund door BBL, beschreven in het eerste artikel. In het tweede artikel werpt Bart Martens een kritische blik op het klimaatbeleid van ons land, of eigenlijk op het volledig ontbreken ervan.

Wanneer premier Verhofstadt met volle overtuiging pleit om onze Kyotodoelstellingen af te kopen in het buitenland, is dat nogmaals een duidelijk teken dat de Belgische politiek en bedrijfsleven niet begrepen hebben dat Kyoto geen strafmaatregel is. Wel integendeel, energiebesparing en de ontwikkeling van nieuwe technologieën biedt heel wat kansen voor de economie en de werkgelegenheid, zo blijkt uit internationaal onderzoek. In Nederland hebben ze dat al iets beter begrepen, vooral lokale

besturen en bedrijfsleiders dan. Dat blijkt uit een derde bijdrage waarin we allerlei bedrijfjes aan het werk zien die kleine windturbines fabriceren, als het ware voor huis-tuin-en-keukengebruik. En steden en gemeenten die op deze trend inspelen en zelf zulke installaties in gebruik nemen. Er is nog reden voor goede hoop, alleen dat we blijkbaar het heft in eigen handen zullen moeten nemen.

GREENPEACE LANCEERT PROMOTIECAMPAGNE VOOR GROENE STROOM

Wissel stroom

Tekst: Valéry Paternotte, Greenpeace

Vanaf juli 2003 kunnen de huishoudens gevestigd in Vlaanderen kiezen voor groene stroom. Op de website www.greenpeace.be/energie vindt u onafhankelijke informatie over de (milieuvriendelijke) stroomkwaliteit aangeboden door de verschillende leveranciers. Als u kiest voor een leverancier die milieuvriendelijke stroom aanbiedt, dan kan u meewerken aan de gunstige dynamiek om "schone" energie te produceren. Want door groene energie te verbruiken, stimuleert u de vraag en beïnvloedt u op termijn de investeringen. Ook koppelt Greenpeace een politieke actie aan de campagne. We vragen minister Stevaert om zijn politiek aan te passen.

De liberalisering van de elektriciteitsmarkt is een gelegenheid die iedereen moet aangrijpen die de vervuilde energie van gisteren wil vervangen door de schone energie van morgen. Hoe? We weten allemaal dat de elektriciteit die we verbruiken een kwaliteit heeft: zij is meer of minder milieuvriendelijk. Tot op vandaag was het onmogelijk om elektriciteit te weigeren die bijvoorbeeld geproduceerd werd in een kerncentrale. Maar we hoeven niet noodzakelijk beroep blijven doen op kernenergie. Er zijn inmiddels productiemethoden die ofwel efficiënter, ofwel hernieuwbaar zijn: o.a. warmtekrachtkoppeling en windenergie. En we mogen natuurlijk niet uit het oog verliezen dat de meest milieuvriendelijke elektriciteit diegene is die we niet verbruiken. Greenpeace stelt een leveranciersklassement voor gebaseerd op deze dubbele vereiste: produceren van schone elektriciteit, aanmoedigen tot minder energieverbruik.

De lijst van leveranciers die Greenpeace heeft opgesteld, geeft informatie over de samenstelling van het stroompakket die de verschillende leveranciers aanbieden maar ook over zgn. energie-diensten, b.v. advies dat zij aan klanten geven om hun elektriciteitsverbruik te doen dalen. Een derde belangrijk criterium om tot een globale beoordeling te komen, zijn de investeringen van de producent in milieuvriendelijke productiemethoden. Dankzij dit klassement weet u eindelijk wat u kiest!

Wat we vrezen is dat het aanbod voor groene energie ontoereikend zal zijn (wat betreft volume

en prijs). Onder andere omdat de overheid nog altijd vuile stroom bevoordeelt. Ook door de monopoliepositie van Electrabel in de gereguleerde markt is er bij het begin van de opening van de markt nog maar feitelijk weinig concurrentie. Daarom vraagt Greenpeace om een protestkaart naar minister Stevaert te sturen. Daarmee zet u onze eis kracht bij om milieuvriendelijke technieken verder te steunen. Tegelijkertijd vraagt de organisatie een intentieverklaring te onderschrijven waarmee u zegt dat u graag op groene stroom

zou overschakelen als een aantal randvoorwaarden zijn voldaan.

Kijk ook op www.greenpeace.be/energie. Of bel 0800/20.600.

Verder in deze Milieurama vindt u de briefkaarten die u naar Vlaams minister voor Energie kan sturen. Door de kaart op te sturen helpt u mee het beleid onder druk te zetten om milieuvriendelijke stroom te promoten.

Onder andere in Denemarken is bewezen dat productie van groene stroom en landbouw perfect samen kunnen gaan.

EMISSIERECHTEN MOETEN ALS "AFLATEN" WORDEN OPGEKOCHT VOOR VRIJWAREN EIGEN ENERGIESPILZUCHT

België krijgt het warm

Tekst: Bart Martens

Tijdens de viering van de verkiezing van de manager van het jaar, herhaalde premier Verhofstadt nogmaals dat ons land vooral via de aankoop van emissierechten op de internationale markt aan zijn Kyoto-verplichtingen zou tegemoetkomen. Maar door de opgelegde reducties in het buitenland af te kopen, wordt ons klimaatbeleid gewoon tot een extra begrotingspost en een bijkomende kost herleid. De enorme kansen die samengaan met energiebesparing in eigen land – zoals de extra binnenlandse investeringen en tewerkstelling, een betere algemene milieukwaliteit – worden erdoor gemist.

De milieubeweging is dan ook niet te spreken over de "gemakzucht" waarmee de premier zijn verantwoordelijkheid in het klimaatbeleid tracht te ontlopen. Om niemand tegen de haren in te strijken, blijft hij zweren bij vrijblijvendheid en voluntarisme. Het klimaatbeleid beperkt zich dan ook tot vrijwillige convenanten met bedrijven, het fiscaal aftrekbaar maken van investeringen in energiebesparing, het verhogen van de investeringssteun... In de afwezigheid van maatregelen die energieverspilling ontmoedigen – zoals een CO₂/energetaks of strengere isolatienormen – blijven deze positieve prikkels echter grotendeels zonder resultaat. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het Nationaal klimaatplan voor 20 tot 27 miljoen ton CO₂ aan reductie maatregelen tekort komt. Het heeft er alle schijn van dat de beleidsverantwoordelijken dat tekort in het buitenland willen gaan opkopen door te investeren in de zogenaamde "flexibele mechanismen": de aankoop van emissierechten van

landen die een "overschot" hebben ten opzichte van hun Kyoto-doelstelling of de opbouw van emissiekredieten die verkregen kunnen worden door investeringen in bijkomende energiebesparing, hernieuwbare energie of koolstofopslagprojecten in industrielanden of ontwikkelingslanden. Gaat het om investeringen in andere industrielanden dan spreekt met van "projecten van gezamenlijke tenuitvoerlegging", investeringen in ontwikkelingslanden worden "schone ontwikkelingsmechanismen" genoemd.

Werk aan eigen winkel

Nochtans is er in ons land nog heel wat potentieel voor verregaande energiebesparing en voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Met minder dan 1% groene stroom, halen wij van alle Europese landen het minste stroom uit hernieuwbare bronnen. Dit terwijl windmolens op de Thorntonbank alleen al voor 7% van onze elektriciteitsbehoeften zouden kunnen

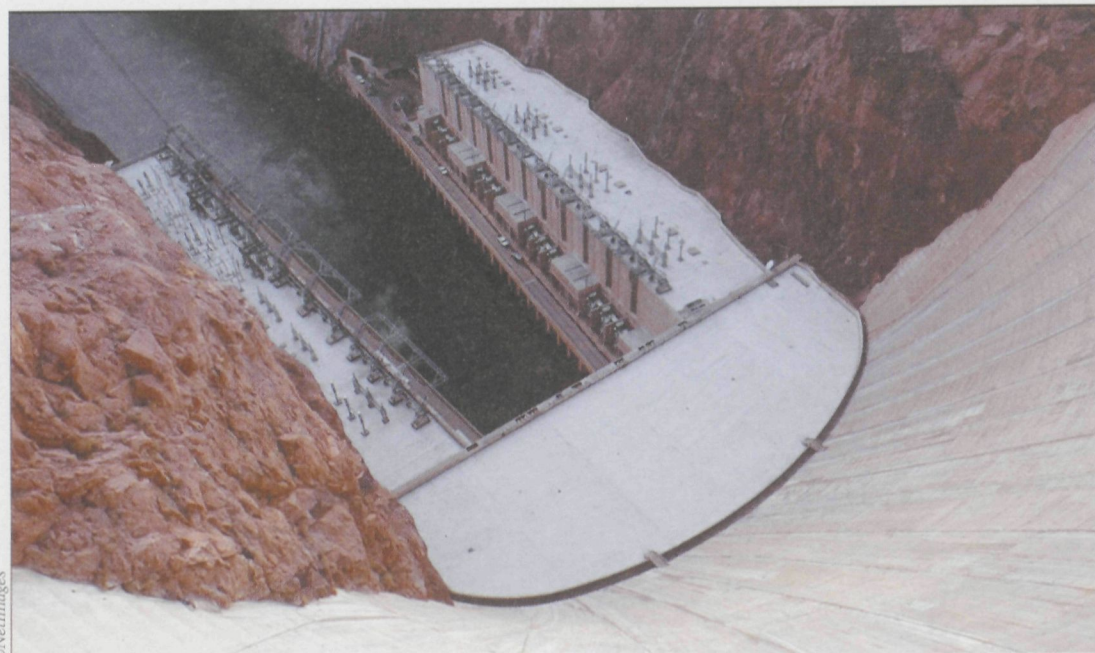
instaan. Ook inzake warmtekrachtkoppeling kan ons land veel beter. Nu produceren wij slechts 4% van onze stroom via warmtekrachtkoppeling, waarbij de "afvalwarmte" die bij klassieke centrales in het milieu verloren gaat nuttig wordt aangewend voor warmte behoeften. In Nederland wordt meer dan de helft van de stroom zo opgewekt en in Denemarken zelfs meer dan 60%. Op vlak van isolatie van gebouwen en woningen staan we helemaal nergens. Uit een studie van de Europese federatie van isolatieproducenten (EURIMA) blijkt dat ons huizenbestand zo slecht geïsoleerd is als dat van landen rond de Middellandse Zee. Uit onderzoek van de Sint-Lucas Hogeschool en het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor de Bouw (WTCB) blijkt dat 80% van de nieuwbouwwoningen in ons land niet aan de (nochtans zeer zwakke) isolatienormen voldoen.

Gemiste kansen

Zonder een energietaks en zonder strenge en gecontroleerde isolatie- en productnormen zal dat enorm besparingspotentieel echter nooit gerealiseerd worden. Investeren in energiebesparing in eigen land – en de bijhorende jobs – zullen dan grotendeels uitblijven. Bovendien missen we dan de kans om onze algemene milieukwaliteit te verbeteren. Verbranding van fossiele brandstoffen zorgt immers niet alleen voor de uitstoot van broeikasgassen, maar ook voor emissies van verzurende en ozonvormende stoffen. Voor broeikasgassen mag het dan al weinig verschil uitmaken waar die uitgestoten of teruggedrongen worden, voor de andere vervuulende componenten is dat geenszins het geval. Ook om de verzuring en ozonvervuiling terug te dringen, moeten wij energie besparen en schoner opwekken. Ook voor de uitstoot van verzurende en ozonvormende componenten heeft ons land internationaal en Europees reductiedoelstellingen aanvaard, bijvoorbeeld in het kader van de Europese richtlijn met nationale uitstootplafonds. Die reducties kunnen niet worden "afgekocht" met de aankoop van emissierechten in het buitenland.

Ecokolonialisme

Een klimaatbeleid dat quasi alle opgelegde reducties afkoopt door te investeren in buitenlandse emissierechten is trouwens strijdig met de geest van de klimaatconventie en het Protocol van Kyoto en met de uitvoeringsmodaliteiten ervan. De uiteindelijke doelstelling van de klimaatconventie en van het Protocol van Kyoto is immers de wijziging van de energieverslindende productie- en consumptiepatronen van industrielanden zodat onze economische welvaart veralgemeenbaar wordt op wereldvlak. Zolang wij niet afkicken van onze energieverslaving, blijft onze economie zo energie-intensief dat ze niet langer te kopiëren is door de landen in het Zuiden. Wereldwijd moeten de broeikasgasemissies van de industrielanden immers met minstens 70% achteruit om ook de derde wereld haar kans op ontwikkeling te geven en tegelijk een verwoestende klimaatopwarming te kunnen tegen gaan. Eigen productie- en consumptiepatronen onge-

België plant zijn Kyoto-verplichtingen af te kopen door bijvoorbeeld grote waterkrachtprojecten in het buitenland te financieren.

moeid laten en de eigen verantwoordelijkheid ontlopen door te investeren in de nieuwe aflaten van emissierechten en -kredieten, is een vorm van ecokolonialisme. Industrielanden eisen dan een 'onrechtvaardig groot deel van de mondiale milieugebruiksruimte voor zich op.

Additionaliteitsprincipe

Het idee om de opgelegde reducties vooral te halen via handelbare emissierechten, is ook strijdig met de uitvoeringsmodaliteiten van het Protocol van Kyoto. Tijdens de opvolgingsconferenties van Kyoto werd wel degelijk gesteld dat het gebruik van zogenaamde flexibele mechanismen zoals handelbare emissierechten, additioneel moet zijn aan het nemen van binnenlandse maatregelen. Dat wil zeggen dat de opgelegde reducties vooral in eigen land moeten gerealiseerd worden in plaats van in het buitenland. Iedereen moet met andere woorden voor eigen deur vegen. Door het mordicus weren van elke vorm van energiefiscaliteit uit het Nationaal klimaatplan zal ons land – wil het aan zijn internationale verplichtingen voldoen – meer dan de helft van de opgelegde reducties via flexibele mechanismen in het buitenland moeten gaan halen. Daarmee voldoet ons land niet aan de voorwaarde die het destijds zelf als voorzitter van de Europese Unie in de internationale onderhandeling verdedigde: met name dat minstens de helft van de reducties via thuismaatregelen moeten worden gerealiseerd.

We zijn er niet klaar voor

Maar zelfs al zouden de beleidsverantwoordelijken in belangrijke mate kiezen voor het gebruik van de zogenaamde "flexibele mechanismen" om aan hun Kyoto-verplichtingen te voldoen, dan blijkt dat alleszins niet uit de praktijk. Ons land is er totaal niet klaar voor. Het is nog niet geweten of het nu de federale, dan wel de gewestelijke overheden zijn die bevoegd zijn voor investeringen in flexibele mechanismen (emissiehandel, gezamenlijke projecten met andere industrielanden of schone ontwikkelingsmechanismen in ontwikkelingslanden). Het samenwerkingsakkoord dat tussen federale en gewestelijke overheden rond het klimaatbeleid werd afgesloten, voorziet in de opmaak van een

Onze verslaving aan petroleum heeft niet enkel gevolgen voor het broeikaseffect. Ook lokaal blijft het een van de grootste vervuilers.

bijkomend samenwerkingsakkoord rond de inzet van de flexibele mechanismen. De gesprekken daarover zijn nog niet eens gestart! Ons land heeft geen kader, geen procedures en geen financiering voor de aankoop van emissierechten of voor het opzetten van gezamenlijke projecten in andere industrielanden of schone ontwikkelingsprojecten in ontwikkelingslanden. Dat staat in schril contrast met bvb Nederland waar de procedures en criteria voor zulke projecten al lang vastliggen, binnen de administratie daartoe een aparte afdeling werd opgericht, de financiering geregeld is via de oprichting van een speciaal fonds, ervaring is opgedaan met proefprojecten en zelfs verdragen werden afgesloten met Centraal- en Oost-Europese landen om samen projecten van "gezamenlijke tenuitvoerlegging" op te starten. Op die manier kunnen

deze voorlopers reeds de meest interessante en rendabele projecten op hun conto schrijven. Zij plukken de "laag hangende vruchten".

Afleidingsmanoeuvre

De voorkeur die onze beleidsverantwoordelijken hechten aan de flexibele mechanismen om – bij afwezigheid van een doortastend binnenlands beleid – toch aan onze internationale verplichtingen te kunnen voldoen, heeft dan ook veel weg van een afleidingsmanoeuvre. De optie om later emissierechten te kopen moet de beleidsinertie van vandaag verantwoorden. Die beleidsinertie wordt pas echt duidelijk in het dossier van de interne lastenverdeling. Al sinds het begin van de paarsgroene legislatuur bakkeleien de verschillende gewesten in ons land over de wijze waarop de landelijke emissiereductiedoelstelling (7,5% reducties van de uitstoot tegen 2008-2012 ten opzichte van 1990) tussen de verschillende overheden moet worden verdeeld. De Walen kiezen duidelijk een lineaire verdeling, waarbij elk gewest zijn eigen broeikasgasuitstoot met 7,5% dient te verminderen ten opzichte van de uitstoot in 1990. Gezien vooral in Vlaanderen na 1990 de emissies nog sterk zijn gestegen door een relatief sterkere industriële groei, betekent zo'n scenario dat vooral in Vlaanderen inspanningen moeten geleverd worden. Wallonië heeft het heel wat gemakkelijker om zijn uitstoot terug te brengen tot onder het niveau van 1990. Vooral de economische motor van de klassieke Waalse zware industrie sputtert. Zelfs zonder bijkomende beleidsmaatregelen (in een zogenaamd "Business as Usual scenario") zal de Waalse uitstoot tegen 2010 "slechts" 1,4% hoger liggen dan deze in 1990. De Vlaamse uitstoot daarentegen zal zonder aanvullend beleid met maar liefst 17 % toenemen. Vlaanderen wil daarom de reducties daar gerealiseerd zien waar ze het goedkoopst zijn. In zo'n scenario moet Wallonië extra inspanningen leveren. Dat verschil in visies op de wijze van "lastenverdeling" verlamt het klimaatbeleid in ons land nu al jaren. Zonder dat deze oefening rond is, weten de gewesten immers niet op welke doelstelling ze hun klimaatbeleid moeten richten. Als uiteindelijk het uur van de waarheid komt en blijkt dat de nationale reductiedoelstel-

Forest Bump

Vastleggen van CO₂ in bossen en wouden is helemaal niet zo efficiënt, zo blijkt uit internationaal onderzoek.

ling niet wordt gehaald, kunnen ze de zwarte piet daarvoor doorschuiven naar de andere overheden. Een verdeling van de reductie-inspanningen en verantwoordelijkheden tussen de verschillende overheden is ook dringend noodzakelijk om te weten wie nu juist bevoegd is voor de inzet van de "flexibele mechanismen" en in welke mate deze moeten worden aangewend.

Achterhoedegevecht

De discussie over de "lastenverdeling" lijkt echter belangrijker dan men op het eerste zicht zou durven aannemen. Een recente studie uitgevoerd door PriceWaterhouseCoopers in opdracht van Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling Olivier Deleuze, komt tot de conclusie dat de wijze van lastenverdeling tot weinig wezenlijke verschillen leidt. Het scenario dat eerder aansluit bij het Waals voorstel inzake (lineaire) verdeling, zal Vlaanderen op termijn zo'n 180 miljoen euro kosten. Het scenario dat eerder aansluit bij het Vlaams voorstel inzake lastenverdeling kost Vlaanderen "slechts" zo'n 20 miljoen euro minder. In dat scenario worden in de industrie de reducties gerealiseerd waar ze het goedkoopst zijn, terwijl andere sectoren – minder afhankelijk van een verschillende economische ontwikkeling – hun uitstoot moeten terugdringen tot een bepaald percentage van hun emissies in 1990. Beide scenario's gaan er overigens wel van uit dat de energie-intensieve sectoren hoe dan ook zullen deelnemen aan het Europees systeem van verhandelbare emissierechten. Daardoor zullen de reducties binnen deze sectoren automatisch al op de meest kostenefficiënte wijze plaatsvinden.

Prioriteit voor volgend regeerakkoord

De studie toont in ieder geval aan dat een lastenverdeling op korte termijn mogelijk moet zijn. Er is nu genoeg gestudeerd. De milieubeweging hoopt dan ook dat de volgende federale regering de enorme uitdaging die Kyoto stelt volop erkent. Waar de vorige decennia vooral in het teken stonden van het dichten van het gat in de begroting, het aflossen van onze historische schuld en het op orde brengen van de overheidsboekhouding,

zullen de volgende decennia in het teken moeten staan van de aflossing van onze historische ecologische schuld. Ook hier moeten we erkennen dat we boven onze stand hebben geleefd ten koste van toekomstige generaties. De eerste uitdaging is hier het dichten van het gat in onze "CO₂-begroting": het realiseren van de ontbrekende CO₂-reducties nodig om onze Kyoto-reductiedoelstelling te kunnen halen.

De sleutel voor het verdelen van de noodzakelijke reducties tussen de verschillende overheden in ons land moet daarom onderwerp uitmaken van het volgend federaal regeerakkoord. Dat moet ook uitmaken in welke mate en onder welke randvoorwaarden gebruik kan gemaakt worden van de flexibele mechanismen. Daarbij moet op zijn minst het "additionaliteitsprincipe" van het Protocol van Kyoto worden ingevuld, in die zin dat nooit meer dan 50% van de opgelegde reducties met de flexibele mechanismen mogen worden opgehaald. Bovendien moet van de aankoop van emissierechten van landen met een overschot op hun emissie-inventaris worden afgezien. De aankoop van deze rechten heeft niets te maken met reële investeringen in energiebesparing of hernieuwbare energie maar alles met de opkoop van een "overschot" dat sommige landen hebben geboekt ten opzichte van hun Kyoto-doelstelling omwille van een economische recessie. Het opkopen van "schone" Russische lucht, is niets meer dan investeren in "gebakken lucht". Enkel emissiekredieten opgebouwd uit "projecten van gezamenlijke uitvoering" in industrielanden en "schone ontwikkelingsprojecten" in ontwikkelingslanden kunnen aanvaard worden voor zover die geen nucleaire activiteiten, grote waterkrachtprojecten of "koolstofopslag"projecten behelzen, geen negatieve sociale en milieugevolgen hebben en zorgen voor een reële, meetbare, bijkomende en blijvende vermindering van de broeikasgasuitstoot. De financiering van deze projecten dient te gebeuren op basis van het principe "de vervuiler betaalt".

Zonder deze randvoorwaarden, zonder bijkomende binnenlandse maatregelen, zal ons land 100 tot 300 miljoen euro per jaar nodig hebben om te investeren in emissierechten. Als premier Verhofstadt deze kosten niet op de industrie wil verhalen en – ondanks het federaal plan duurzame ontwikkeling en de aanmaning van de OESO – een energietaks blijft afzweren, zal het de burger zijn die hiervoor via zijn personenbelasting moet opdraaien. En dat kan toch moeilijk de bedoeling van de premier zijn geweest. ■

Bronnen:

1. Milieusignalen 2002, Europees Milieuagentschap, 2002; zie <http://www.eea.eu.int/>
2. Energy and environment in the European Union, Europees Milieuagentschap, 2002; zie <http://www.eea.eu.int/>
3. Greenhouse gas emission trends and projections in Europe, Europees Milieuagentschap, 2002; zie <http://www.eea.eu.int/>
4. Nationaal Klimaatplan; zie: www.deleuze.fgov.be
5. Evaluatie van de impact van fiscale en niet-fiscale maatregelen op de CO₂-uitstoot, Federaal Planbureau, Working paper 9-01, december 2001; zie: www.plan.be6. Onderzoek scenario's nationale verdeling Kyoto verbintenissen, Eindverslag 17 december 2002, Onderzoek uitgevoerd door PriceWaterhouseCoopers in opdracht van Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, Olivier Deleuze

BELGIË VERLAAT LANGZAAM KERNENERGIE

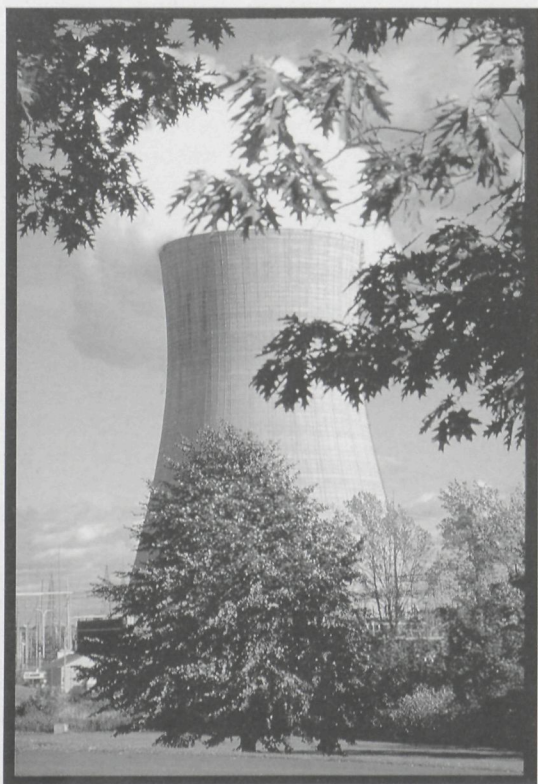
Parlement en Senaat hebben afgelopen maanden een wet gestemd die toelaat de levensduur van de zeven Belgische kernreactors tot 40 jaar te beperken. Hiermee voegt België zich bij de grote meerderheid van Europese landen die de nucleaire generatie de rug toekeren. Frankrijk, Finland en Groot-Brittannië zijn de enige die de nucleaire optie nog niet hebben verlaten.

In een historische stemming beslisten parlement en senaat de bouw van nieuwe kerncentrales te verbieden en de licentie voor de zeven bestaande reactoren in België tot 40 jaar te beperken. De CREG die de elektriciteitssector regulariseert krijgt de opdracht plannen en maatregelen uit te werken om de nucleaire generatie te vervangen. De wet heeft geen invloed op de activiteiten van de organismen die belast zijn met de nucleaire veiligheid en hun recht een reactor om veiligheidsredenen te sluiten.

De 7 Belgische kernreactoren produceren 57% van de elektriciteit in het land. Volgens de wet die nu is gestemd, moet de reactor van Doel 1 sluiten op 15 februari 2015. Doel 2 en Tihange 1 moeten in datzelfde jaar sluiten. De vier resterende reactoren (Doel 3&4 en Tihange 2&3) zouden ten laatste in 2022 – 2025 moeten sluiten.

Belangrijkste kritiek op de beslissing, vooral afkomstig van de CD&V, is dat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Het verlies van 57% van de opgewekte elektriciteit zou niet kunnen vervangen worden, zo stellen de critici. En we zullen nooit onze Kyoto-reductiedoelstellingen kunnen behalen, voegden ze er in een plotse opwelling van bezorgdheid om het leefmilieu aan toe. Uiteraard, gelijk hebben ze, indien er geen beleid op poten wordt gezet om het verlies aan capaciteit te vervangen. Het hoeft echter niet zo'n vaart te lopen. Internationale studies uit Duitsland en Nederland tonen aan dat de kernuitstap perfect realiseerbaar is. Maar dan moet er wel geïnvesteerd worden in energiebesparing en de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen – windenergie, warmtekraftkoppeling en zonne-energie. De beslissing van parlement en senaat bevat echter geen garantie op een kernvrije toekomst. Zo is er de optie vrijgelaten om de reactoren toch nog in werking te houden indien dat economisch noodzakelijk moest blijken. Ook kan elke volgende regering, wie weet zonder de groenen, de beslissing meteen terug ongedaan maken. Het nalaten van de invoering van een programma om het verlies van 57% van de elektriciteitsvoorziening op te vangen zou wel eens heel zuur kunnen opbreken.

Joris Gansemans

EERSTE MINI WINDTURBINES DRAAIEN IN NEDERLANDSE STAD EDE

Wind uit eigen stad

Tekst: Joris Gansemans

In Ede in Nederland, een stadje waar de oude houten windmolen meer toerisme dan energie oplevert, draait een blinkende stalen windmolen op het dak van een technische school. Zulke hoogtechnologische turbines, die stroom aan het lokale net leveren, staan klaar om een nieuw territorium te veroveren – de moderne stadscentra. De kleine molens kunnen gemakkelijk ingepast worden in moderne architectuur en veroorzaken merkbaar minder overlast dan grote molens.

Ze zijn stiller, lichter en vaak efficiënter dan hun neven op het platteland of aan de kust. Een windturbine op het dak van een hoog gebouw heeft een zeer hoog rendement. Door zogenaamde tunnel- en concentratie-effecten liggen de windsnelheden op het dak van een hoog gebouw al snel twintig tot veertig procent hoger. Dat kan leiden tot een energietoename van maar liefst 174%. De kleine windmolens zijn dan ook speciaal ontworpen om snel op de veranderende windrichting in te kunnen spelen. Duitsland, Finland en Denemarken zijn ook al begonnen met experimenteren met deze technologie, maar de immer praktische Nederlanders zijn steeds pioniers geweest in toepassingen van windenergie. "Dat komt vooral door het gebrek aan ruimte hier," zegt Sander Mertens, een onderzoeker in windenergie aan de Technische Universiteit van Delft. Ook op het dak van het stadhuis van Den Haag en de Haagse Hogeschool worden mogelijk nog dit jaar windturbines geplaatst. Het gaat om twee

kleine windmolens die speciaal ontworpen zijn voor gebruik in het stedelijk gebied. De stedelijke windturbines, zoals deze dakmolens officieel heten, moeten het antwoord worden op de stagnatie van de reguliere windturbines. Die worden veelal niet geplaatst omdat mensen bezwaar hebben tegen de visuele vervuiling. Dat bezwaar is bij de stedelijke windturbine alvast van de baan omdat deze turbines door hun kleine afmetingen niet vanaf de straat te zien zijn. Uiteraard heeft het vooruitzicht op een nieuwe, milieuvriendelijke energiebron energiebedrijven aangelokt. Cor De Ruiter, van de firma Eneco: "Onderzoek heeft aangetoond dat in Nederland alleen al er ongeveer 50 000 locaties zijn waar kleine windmolens geïnstalleerd kunnen worden." De nieuwe windmolens zouden zichzelf terugbetalen in ongeveer vijf tot tien jaar, zo stelt de Nederlandse windmolenbouwer Prowin. Die berekening geldt uiteraard in een markt waar nog heel weinig spelers zijn. Eens de technologie beter uitgewerkt is en

de productiekosten zullen dalen, zal die terugverdientijd ook een pak korter worden. Alle technische problemen zijn nu voorbij, zegt Dick Sidler, een ingenieur bij Core International, een ander bedrijfje dat de nieuwste windmolens bouwt. De huidige modellen kosten momenteel nog tussen de 5000 en 12000 euro en generen ongeveer 5000 kWh per jaar. Dat is meer dan voldoende voor het gemiddelde Nederlandse huishouden, dat jaarlijks ongeveer 3500 kWh verbruikt. Probleem in België is wel dat de belastingen op de invoer van zulke kleine windmolens nog 21%+5% bedragen, hetgeen de aankoop ervan minder aantrekkelijk maakt.

Winderige voordelen

Nederland, met zijn 16 miljoen inwoners het dichtst bevolkte stukje Europa, haalt slechts 1 percent van zijn elektriciteit uit wind. Dat in tegenstelling tot Denemarken (18%) en Duitsland (4%) en België (nog geen fractie van die 1%). Maar het vlakke Nederland heeft ongeveer 245 dagen per jaar met windsnelheden van 8 tot 11 km/u, voldoende hoog om zelfs de grootste turbines te laten draaien. De kleine stadsturbines kunnen al beginnen draaien vanaf 3 km/u. Bijkomend voordeel van de kleine stadsturbines is dat ze minder onderhoud behoeven en heel wat minder geluidsoverlast veroorzaken. En omdat de elektriciteit grotendeels geconsumeerd wordt daar waar ze opgewekt wordt, is het verlies door transport heel wat lager.

Veiligheidsaspecten

Bekommernissen om de veiligheid van de nieuwe turbines zijn echter niet van de lucht. "Eén enkel ongeluk zou al voldoende zijn om het enthousiasme voor dit idee volledig te kelderen, zo zegt Mertens, de onderzoeker van de TUDelft. Maar ook daar wordt aan gewerkt. Eén van de risico's, een afgebroken, losvliegende wiek, zou kunnen voorkomen worden door de turbines te beschermen met een soort kippengaas. Maar de windmolens zullen ook heel wat trillingen veroorzaken, en het effect daarvan op mensen en gebouwen is nog volledig onbekend. Ondertussen wordt er al aan nieuwe projecten gewerkt om minmolens te ontwikkelen voor woonboten, straatverlichting of generatoren. Die zijn vaak gemaakt van lichtgewicht glasvezel, en "ijzer"sterk. Het voordeel van windenergie is dat het in heel wat situaties gebruikt kan worden. Het is een zeer lokale technologie, en je kan het als het ware in je achtertuin installeren. In afwachting dat de overheid eindelijk een stroomversnelling brengt in het energiebeleid, kan iedereen alvast zelf windenergie beginnen opwekken. ■

Meer info:

(www.prowin.nl)

(www.core-international.nl)

©NedImages

Houten windmolen in Nederland leveren meer toeristen op dan energie.

VLAAMSE OVERHEID SLUIT SAMENWERKINGSOVEREENKOMST AF MET NGO'S UIT DE MILIEUSECTOR

Nieuw netwerk milieuverenigingen en lokaal milieubeleid van start

Tekst: Dirk Van Regenmortel

Heel wat gemeenten en provincies hebben bijkomende mensen en middelen ingezet om lokaal milieubeleid een extra duw te geven. Dat is het gevolg van de recente Samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse overheid.

Om haar grote ambities van de Samenwerkingsovereenkomsten waar te maken, heeft de Vlaamse regering ook beslist om een overeenkomst met de NGO's af te sluiten. Bedoeling is om de NGO's actiever te betrekken bij het lokaal milieubeleid.

Sinds 1 januari 2002 ligt er een derde generatie milieuconvenanten met de gemeenten en provincies onder de officiële benaming 'samenwerkingsovereenkomst' op tafel. Het doel van de Samenwerkingsovereenkomst is dat er in uw gemeente en uw provincie acties met resultaat worden opgezet rond afvalpreventie, water- en energiebesparing, milieuvriendelijke mobiliteit, natuurontwikkeling. Op het moment dat u dit leest heeft de Vlaamse administratie de milieujaarprogramma's van de gemeenten en provincies die de Samenwerkingsovereenkomst hebben ondertekend geëvalueerd. De administratie zal beoordelen of de gemeenten en provincies ambitieus genoeg waren in hun plannen en hun acties om in aanmerking te komen voor de gedeeltelijke of volledige uitbetaling van de subsidies van het Vlaams gewest. 219 gemeenten tekenden in op een basisniveau 1 van de Samenwerkingsovereenkomst, waarvan de helft van de gemeenten alle clusters opnamen. 71

gemeenten tekenden in op een hoger niveau 2. 7 gemeenten hebben de ambitie alle clusters op te nemen. Behalve de provincie Antwerpen tekenden alle provincies in op niveau 2. En ondertussen diende de provincie Limburg als eerste een niveau 3-project in bij Aminal.

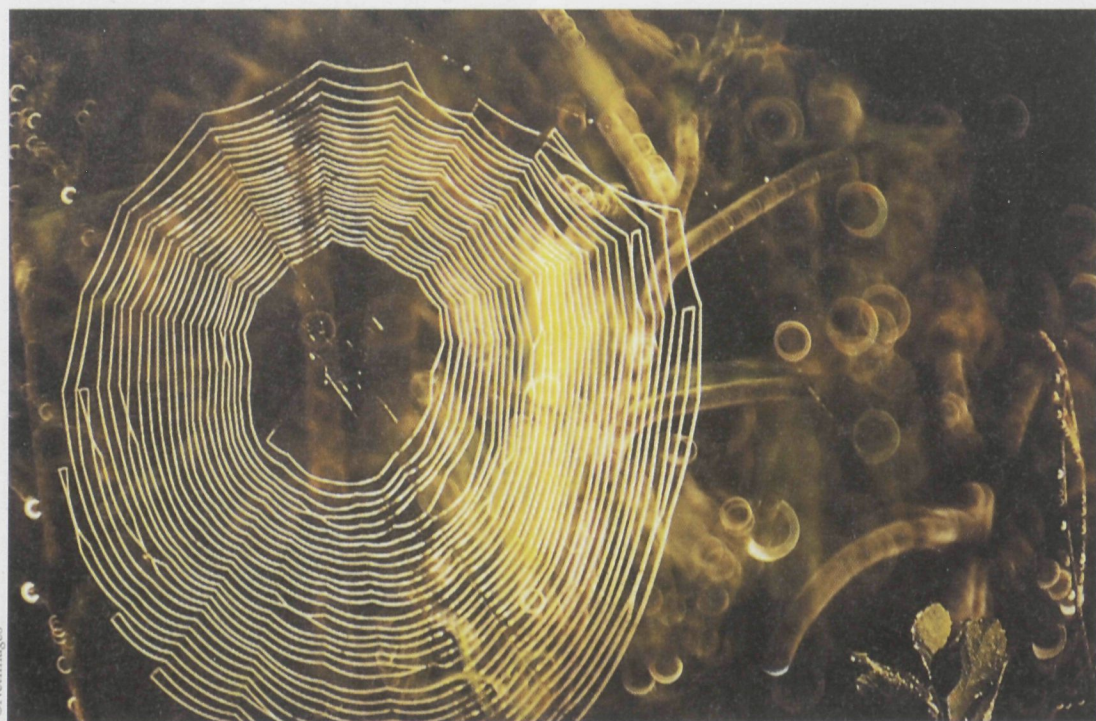
Wat doet de Samenwerkingsovereenkomst voor u?

Met de nieuwe samenwerkingsovereenkomst zijn er niet alleen nieuwe (subsidie)mogelijkheden gecreëerd voor de provincies en de gemeenten. Het is ook een instrument geworden dat doelgroepen en bewoners kansen moet geven om zelf, thuis, te investeren in vb. afval- water- en energiebesparing. Een waaier aan lokale subsidies moet dit mogelijk maken. Ook zouden bewoners meer inspraak moeten kunnen krijgen in het lokaal milieubeleid. Voor lokale NGO's betekent het een erkenning als waardevolle partners om mee samen te werken rond duurzaam lokaal

beleid. De NGO-sector wordt duidelijk opgewaardeerd van een in het beste geval 'betrokken toeschouwer' tot een bijna noodzakelijke partner. In 2002 werd er door de NGO's in samenwerking met de KULeuven een onderzoek opgezet naar de samenwerkingsverbanden tussen lokale besturen en NGO's. Uit dit onderzoek bleek dat er heel wat knowhow bij verschillende NGO's aanwezig is rond de verschillende onderdelen van de samenwerkingsovereenkomsten die werden afgesloten met de lokale overheden. Er is een potentie aanwezig om lokale overheden te ondersteunen bij het uitvoeren van de overeenkomst die deze lokale overheden met het Vlaamse gewest hebben afgesloten. Uit het onderzoek bleek ook dat al heel wat lokale overheden een zekere traditie hadden om met NGO's rond bepaalde projecten samen te werken. Deze initiatieven zijn echter te versnipperd, gebeuren los van elkaar en te veel ad hoc. Uit het onderzoek bleek dat vier op vijf gemeenten beroep zouden willen doen op de dienstverlening van een NGO-netwerk. Vooral voor informatieverspreiding van voorbeeldprojecten, kennisoverdracht rond inhoudelijke of strategische thema's, de ondersteuning bij de uitvoering van projecten, ... zou zo een netwerk een meerwaarde voor hen opleveren. Lokale besturen appreciëren NGO's vooral om hun innoverende aanpak en de stimulerende functie die ze vertolken naar andere actoren. In die zin zou het netwerk ook een belangrijke functie dienen te vervullen naar de eigen achterban. Van NGO's in lokale milieuraad wordt immers verwacht dat ze op een degelijke manier een adviserende en beleidsondersteunende taak vervullen voor de lokale overheden en op die manier het draagvlak voor het gevoerde beleid vergroten. De capaciteit bij de lokale en regionale verenigingen ontbreekt echter vaak of is in onvoldoende mate aanwezig om de verwachtingen volledig in te lossen. Het netwerk dient dan ook de lokale NGO's effectief te ondersteunen bij die beleidsadvisering en bij de samenwerking met lokale besturen.

Applaus: een nieuwe Samenwerkingsovereenkomst ... dit keer met de NGO's

Om de sterke suggestie in de richting van meer samenwerking tussen lokale overheden en NGO's dan ook echt te laten doordringen besliste de Vlaamse overheid om ook met de NGO's een ondersteunende Samenwerkingsovereenkomst aan te gaan, net als met de gemeenten en provincies. De Vlaamse overheid wil de geboden kansen van de Samenwerkingsovereenkomst ten volle benutten, via de ondersteuning van netwerken van NGO's en via de promotie van nauwere

samenwerkingsverbanden tussen besturen en NGO's. Het doel is de expertise en de ervaring van de NGO's in Vlaanderen mee(r) te gaan benutten om de beleidsdoelstellingen rond duurzaam lokaal beleid te behalen. Het doel is dat NGO's ondersteund worden het opzetten van projecten, campagnes en vormingsmomenten die er mee voor zorgen dat de gemeente of provincie geholpen wordt om de contractvoorwaarden te vervullen. Een tweede grote doel van het netwerk is dat het de NGO-sector als dusdanig moet versterken en de participatie van burgers en doelgroepen aan het verduurzamen van het lokale milieu- en natuurbeleid moet bevorderen.

Dit verenigingssteunpunt bestaat uit een secretariaat op BBL en een netwerk van Bond Beter Leefmilieu, Centrum voor Natuur- en Milieu-educatie, Ecolife, Natuurland, Vereniging voor Ecologische Leef- en Teeltwijze, Vibe en WWF. Ook regionale natuur- en milieuverenigingen kunnen deel uitmaken van het netwerk. De West-Vlaamse Milieukoepel, vzw Durme en Isis vzw waren de eerste die al te kennen gaven actief te willen meewerken aan het Steunpunt. Het Verenigingssteunpunt zal ook beroep kunnen doen op de netwerking van de Vlaamse ledenorganisaties Natuurland en Velt en van het Regionaal Beraad van BBL waarin alle regionale natuur- en milieuorganisaties samenwerken. Naast het verenigingssteunpunt wordt ook het Steunpunt lokale agenda 21 ondersteund om de uitbouw van doorgedreven geïntegreerd lokale projecten te ondersteunen. Het steunpunt zal in eerste instantie de samenwerking tussen milieu- en ontwikkelings-NGO's en tussen lokaal milieubeleid en lokaal ontwikkelingsbeleid doen versterken.

Daarnaast werd er ook een projectenfonds rond duurzaam lokaal milieubeleid opgezet. Elke natuur- en milieuvereniging kon voor 15 januari 2003 een subsidie aanvragen voor Vlaamse voorbeeldprojecten rond duurzaam lokaal milieubeleid. Meer dan twintig verenigingen dienden samen vierendertig projecten in. De projecten die binnen deze module worden ingediend, zullen tegen eind juni worden beoordeeld door de administratie.

Gemeenten en lokale milieuorganisaties gaan nauw samenwerken

De vitrine van het verenigingssteunpunt

Het fundamentele uitgangspunt van het NGO-netwerk is het mobiliseren van mensen en verenigingen die, vanuit hun streven naar een duurzamer leefmilieu en leefomgeving, vooral samenwerkingsverbanden en contracten met lokale overheden aangaan. De nadruk komt dus veel meer dan bij ambtelijke steunpunten, provincies of adviesbureaus te liggen op participatie, eerder dan het bijna louter ter beschikking stellen van kennis en informatie. NGO's zijn vaak pioniers of nichespelers in deeldomeinen waar de overheid noch de privé-sector invulling aan geeft, waardoor zeer specifieke kennis beschikbaar wordt gesteld. Het steunpunt zal een elektronische infowinkel openen van en voor NGO's en lokale besturen rond milieuprojecten op lokaal niveau. Ze zal actief leemtes opsporen en nieuwe voorstellen voor samenwerkingprojecten doen. Ze zal ook goede voorbeeldprojecten verspreiden en samen met het Steunpunt Lokale Agenda 21 ook goede voorbeelden van LA21 in kaart brengen. Ze zal ook voorlopers begeleiden bij het uit-

werken, uitvoeren van innoverende projecten. Ze zal gerichte interne vorming opzetten rond projectcoaching, de nieuwe acties en rollen voor de Milieuraad, het ontwikkelen van tandem-acties tussen NGO's en overheden, gebruik van een duurzaamheidsspiegel of andere instrumenten. Ze zal ervaringsuitwisseling tussen gemeenten en verenigingen stimuleren. Ze zal heel concrete samenwerkingsovereenkomsten tussen lokale besturen en NGO's rond de clusters van de Samenwerkingsovereenkomst stimuleren. Ze zal samen met het Steunpunt Lokale Agenda 21 NGO-instrumenten inzetten zoals een duurzaamheidsspiegel waarmee lokale groepen hun gemeente op vlak van duurzaamheid kunnen toetsen. En vooral wordt het steunpunt uw aanspreekpunt voor advies over sterke samenwerkingsprojecten. We kregen al enkele levende vragen. De gemeente Bierbeek wenste ideeën om rond de cluster mobiliteit te werken. De duurzaamheidsambtenaar van Laakdal vraagt een voorbeeld van een subsidiebesluit voor isolatiewerken aan de woning. Een milieuraad uit het werkkingsgebied van Stichting Omer Watez vroeg zich af wat er met hen staat te gebeuren: hun gemeente heeft de Samenwerkingsovereenkomst immers niet getekend en ze hebben plannen om de raad af te schaffen! De intercommunale Igemo vraagt advies bij het werken rond lichthinder. De milieuraad van Herzele vraagt een spreker over energiebesparing in huis. En we kunnen ook al enkele mooie nieuwe projecten voorstellen: de milieuraad van Dilbeek organiseerde tijdens hun open milieuraad een proeverij van wijn in retourflessen, die de lokale middenstanders aanboden. De inkom was 2,50 euro en je kreeg een gratis fles wijn mee. In Antwerpen waren alle Antwerpenaren voor het schepencollege één dag allemaal experts, en werden ze via een oproep in het stadsmagazine "de Antwerpenaar" uitgenodigd werden op een open "Raad voor Milieu en Duurzame Ontwikkeling". ■

Voor meer informatie: Stefaan Claeys, aanspreekpunt lokaal duurzaam milieubeleid, 02 282 17 20

Meer info:

<http://www.samenwerkingsovereenkomst.be>
<http://www.milieunetwerkvlaanderen.be>

Samen aan tafel voor een ambitieus lokaal milieubeleid

Antwoordbaak

Vraag:

Ik weet niet goed waar ik terecht kan ivm volgende persoonlijke vraag. Onlangs heb ik te horen gekregen dat een loodvergiftiging aan de oorzaak ligt van mijn vele gezondheidsproblemen. Er bestaat een 'groene ambulance', die mensen met dergelijke problemen begeleidt. Kent u een contactpersoon, of ev. een andere organisatie waar- toe ik mij kan wenden?

Ilse J uit S, via e-mail

Antwoord:

Beste Ilse,
De groene ambulance waarover je spreekt in je mail is een initiatief van het Brussels Gewest (info bij info@ibgebim.be). Voor Vlamingen is die dus niet bereikbaar. Wel werd recent een voorstel van decreet ingediend in het Vlaams parlement dat een analoge dienstverlening zou voorzien voor Vlaanderen. Zo'n "groene ambulance" kan worden ingeschakeld wanneer er een vermoeden is dat bepaalde gezondheidsproblemen samenhangen met de woning. Er zijn immers verschillende oorzaken van gezondheidsproblemen die met de kwaliteit van het binnenhuismilieu hebben te maken: chemische stoffen (of resten) waaronder zware metalen (o.a. lood), maar ook oplosmiddelen, insecticiden, asbest, e.d. of externe polluenten uit de buitenlucht die zich in huis opstapelen (fijn stof, benzeen),...

Het voorstel van decreet voorziet dat een onderzoek (met analyses) kan worden gevraagd via oa. de huisarts. Er zouden ook premies worden voorzien om, mocht dit nodig blijken na de analyse, aan de oorzaak van de problemen iets te doen. Maar goed, zo ver zijn we jammer genoeg nog niet. Vroeger waren er vaak aanvragen voor controles aan huis door de Vlaamse Gezondheidsinspectie, maar sedert 1997 werd beslist om de procedure voor dergelijk onderzoek te verstrenge. Woningvervuiling wordt nu enkel onderzocht door gezondheidsinspectie op vraag van de burgemeester... Dat decreet is dus wel nodig.

Loodvergiftiging als gevolg van het binnenhuismilieu kan te maken hebben met oude verf (oude loodverf waarbij lood via schilfers of stof vrijkomt), ofwel met oude waterleidingen (in lood). De maximum norm van

Schrijven naar reDactie: Bond Beter Leefmilieu, Milieurama reDactie, Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel, milieurama@bblv.be, fax 02 230 53 89, reacties via de website www.bblv.be. Vergeet niet uw naam, adres en telefoonnummer mee te geven. Wil u reacties geven op een bepaald artikel in Milieurama, gelieve dan de referenties ervan duidelijk te vermelden (titel, auteur en editienummer). De redactie heeft het recht brieven in te korten of te weigeren. BBL heeft het recht reacties op artikels in Milieurama te publiceren, in welke vorm zij ook bij ons toekomen.

lood in het drinkwater bedraagt 0,05 mg/l, maar de drinkwatermaatschappijen zijn niet verantwoordelijk voor de leidingen binnenshuis. Indien je in een oud huis woont en niet weet welke waterleidingen er zijn, is het misschien goed om een analyse te laten verrichten van het kraantjeswater. Normaal gezien zullen ook de LOGO's meer en meer worden ingeschakeld bij problemen rond "milieu en gezondheid". LOGO staat voor Lokaal GezondheidsOverleg. Ze beogen ziektepreventie en gezondheidspromotie op lokale schaal.

Voor de streek waar jij woont, is het contactadres:

Logo 1

Pajottenland - Zennevallei

Marlier 1A

1730 Asse

02 582 75 91

logo1@skynet.be

Esmeralda Borgo
esmeralda.borgo@bblv.be

Vraag:

Hallo, Ik ben Rineke van der Meeren en moet voor een praktische opdracht van natuurkunde de milieuvriendelijkheid meten van de auto Lupo 3Liter. Mijn vraag aan u daarover is hoe milieuvriendelijk is diesel want daar rijdt deze auto namelijk op? Is dit beter als gas of benzine? Wat is de CO₂-uitstoot van deze brandstof?

Antwoord

Het grote voordeel van dieselauto's op gebied van CO₂ ligt in de conceptgebonden hogere efficiëntie en daarmee lagere verbruik van dieselmotoren. De Lupo 3L (maar ook Audi A2 en Smart) doet er, los van de motortechnologie, ook zeer veel aan om de brandstof zo zuinig mogelijk te gebruiken. Gegevens over de CO₂-uitstoot van voertuigen vind je op internet europa.eu.int/scadplus/leg/nl/lvb/l32034.htm en op www.eu-milieubeleid.nl/ch14s08.html en op minsoc.fgov.be/old/press_releases/nl/aelvoet/2002/2002_01_16.htm.

Inmiddels worden diesellootvoertuigen geleverd met hoogst effi-

ciënte katalysatoren, vooral de HDI-motoren van PSA (Peugeot-Citroën) scoren daarbij goed.

Als brandstof zelf scoort diesel veel minder goed. Bij mijn weten bevat diesel in verhouding tot benzine en zeker tegenover LPG en aardgas, vrij veel zwavel. Bovendien levert diesel ook meer dan de andere brandstoffen roetdeeltjes op die ervan verdacht worden kankerverwekkend te zijn. In een advies van de Vlaamse Milieu- en NatuurRaad over de inpassing van economische instrumenten in het klimaatbeleid zijn op pagina 75 verwijzingen te vinden naar de CO₂-inhoud van verschillende brandstoffen. Daarbij wordt verwezen naar het IPCC, International Panel on Climate Change als bron.

Biodiesel is een alternatief, koudgeperste zuivere plantaardige olie een ander. Biodiesel is plantaardige olie die aan de bestaande dieselmotoren wordt aangepast door verestering door middel van methanol. Dit heeft voornamelijk tot doel de brandstof, vooral bij koude temperaturen, vloeibaarder te houden. De plantaardige olie op zich is CO₂-neutraal te noemen, methanol wordt nog vaak op basis van fossiele brandstoffen geproduceerd en is daarmee niet CO₂-neutraal. Dieselmotoren kunnen ook gemodificeerd worden om zuivere plantaardige olie te verwerken. Daarbij worden andere sproei-ers en een of meerdere verwarmings-elementen gemonteerd. Elsbett is daarvan bij mijn weten de grote voortrekker, al liep de oorspronkelijke Rudolf Dieselmotor ook op zuivere plantaardige olie. Er bestaat in Vlaanderen ook een werkgroepje alternatieve brandstoffen voor voertuigen. Je kan deze mensen contacteren via Dirk Vansintjan bij Ecopower 0486 39 22 12 of info@ecopower.be. Ecopower heeft onlangs in Aachen een Audi A2 laten ombouwen om op zuivere plantaardige olie te rijden.

Dirk Knapen
dirk.knapen@bblv.be

reDactie

**ALLES STAAT KLAAR
VOOR EEN OORLOG
TEGEN IRAK**

**BEHALVE
EEN REDEN**

Postbus 1045
6801 BA Arnhem www.loesje.nl

Loesje

Milieubeweging voert actie in Gent tegen gebrek aan slagkracht nieuwe commissies Schelde en Maas

Milieubewegingen uit Vlaanderen, Nederland en Wallonië protesteerden begin december tegen de zwakke inhoud van de Internationale Verdragen voor de Bescherming van de Schelde en de Maas. De verdragen blinken uit in onduidelijkheid en een gebrek aan slagkracht. Ook ontberen ze elke vorm van timing en afdwingbaarheid van de beslissingen van de commissies, die over de uitvoering van de verdragen moeten waken. De drie hoofdproblemen van

beide rivieren – voorkomen van overstromingen, bevorderen van de waterkwaliteit en vismigratie – gaan zeker niet opgelost worden door de nieuwe verdragen.

De protesten gingen gepaard met kleurrijke taferelen voor het Gentse stadhuis. Een internationale Zalm trachtte van Nederland naar Frankrijk te zwemmen, maar haalde zijn einddoel niet. Waarschijnlijk is hij verdronken.

Universiteit Gent verlaagt energiefactuur met 10%

In 2001 gebruikte de Universiteit Gent ruim 137 miljoen kWh aan energie, goed voor een factuur van 6,79 miljoen euro. Bijna 60% van deze uitgaven ging naar het betalen van de elektriciteitsrekening, de rest gaat naar verwarming. Door de toenemende kostprijs voor brandstof, en door de ononderbroken uitbreiding van het universitair patrimonium zou deze energie-uitgave jaarlijks blijven stijgen. Initiatieven om deze steeds groeiende uitgavenpost te beperken drongen zich op, naast tal van milieuarargumenten die pleiten voor een rationeler energiegebruik.

Dankzij verschillende initiatieven slaagde de Universiteit Gent er in om binnen een jaar haar energiefactuur met 10% te verlagen (goed voor 2,5 miljoen euro de komende vijf jaar) en haar CO₂-uitstoot met 16% te verminderen. Drie doelstellingen staan bij alle realisaties centraal: het comfort voor het personeel en de studenten, de verlaging van de energiefactuur en de interne en externe profilering van de inspanningen. In het belang van het thermisch en visueel comfort van personeel en studenten wordt steeds voor ogen gehouden dat energiebesparingen niet ten koste mogen gaan van de kwaliteit van de werk- en studieomgeving. Het structureel verlagen van de energiefactuur van de RUG bestaat uit twee doelstellingen: minder energie gebruiken en lagere energietarieven bekomen. De profilering van de verschillende inspanningen kadert in de voorbeeldfunctie die een universiteit vervult, zo stelt de RUGent nog.

Willem.DeGroote@rug.ac.be

Supermarktketen Colruyt verkoopt windenergie

De supermarktketen Colruyt gaat zelf windmolens bouwen en de daarmee opgewekte groene stroom verkopen. De molens komen te staan in Ieper en Ghilengin. Voor de bouw van de molens richt Colruyt een coöperatie op waardoor klanten, omwonenden en andere bedrijven mede-eigenaar kunnen worden van de windmolens. Colruyt wil volgens directeur Rogge een groen, milieuvriendelijker imago

opbouwen. Windenergie is geen nieuwe activiteit voor de Belgische discounter. Een windmolen levert al een deel van de energie voor de koel- en vriesruimtes. Of de verkiezing van Jef Colruyt tot manager van het jaar te maken heeft met deze beslissing, valt te betwijfelen. Maar toch, het is een goed teken.

Aquafin reageert: "t Is allemaal de schuld van de rivieren"

Envirodesk -- De jongste overstromingen waren aanleiding om met de vinger te wijzen naar Aquafin als één van de schuldigen van regelmatige wateroverlast. Aquafin wou dat weerleggen op een persconferentie. In de winter, bij langdurige regenval, is wateroverlast een probleem van rivieren en niet van riolen, zo zegt Aquafin. Het gevolg van de hoge waterpeilen in de rivieren is dat het rivierwater via de riolen uiteindelijk op straat en in de kelder van de mensen terecht komt. Om de wisselwerkingen tussen rivieren en riolen te voorspellen, zijn operationele computermodellen een noodzaak, zo vinden de blauwe vrienden nog. Wanneer deze operationele riviermodellen gekoppeld worden aan operationele rioolmodellen en vice versa, is de integrale waterketen rond en is

men klaar om de gepaste maatregelen te nemen. Maar vooraleer we iets doen, eerst computermodellen maken, zegt Aquafin. Dat ondertussen bijna alle rioleringen in Vlaanderen van het gemengde type zijn (dus rioolwater en regenwater samen), vermeldt Aquafin slechts terloops. Om nadien op de proppen te komen met nog maar eens een nieuw plan, nu om alle riolen toch te gaan ontkoppelen. Een goed idee, alleen tien jaar te laat. Maar ja, zo blijven ze bezig, natuurlijk. Zonder scrupules staat er onderaan het persbericht: "Aquafin werd ook voor het eerst uitgenodigd om zinvolle projecten voor te stellen (...)" Wat de projecten van de afgelopen jaren hebben opgeleverd, heeft u misschien in uw kelder mogen ervaren tijdens de overstromingen afgelopen jaareinde.

Geen cross border lease in Steenokkerzeel

De gemeenteraad van Steenokkerzeel heeft beslist om niet deel te nemen aan een overlegorgaan met oog op oprichting van een vereniging voor intergemeentelijke samenwerking in het kader van de zogenaamde Cross Border Lease van de Steenokkerzeelse riolering. Het College van Burgemeester en Schepenen legde op de gemeenteraad van 23 januari 2003 een voorstel voor deel te nemen aan een intergemeentelijke vereniging.

De belangrijkste bezwaren tegen de techniek van Cross Border Lease zijn

de risico's dat de transactiekosten ten laste blijven van de gemeente indien de operatie niet wordt afgerond, de kredietrisico's, fiscale risico's, risico's van vroegtijdige beëindiging en wisselrisico's. De Klaverfractie in Steenokkerzeel haalde nog andere bezwaren aan: de techniek van Cross Border Lease hypothekeert de kansen op een integraal waterbeleid (scheiding regenwater en afvalwater - gedecentraliseerde zuivering) en onttrekt gedurende zéér lange termijn het rioleringstelsel aan de vrije democratische besluitvorming.

Vakbonden willen groener met geld van Dua

ABVV, ACV en ACLVB willen groener worden. In samenwerking met Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw Vera Dua starten de drie vakbonden pilootprojecten om het milieubewustzijn, de milieudeskundigheid en de milieuvaardigheden binnen de vakbonden te vergroten. Voor de projecten 'Milieu en Gezondheid' en 'Ruimtelijke verweving en Milieuhinder' trekt de minister 543.067 euro uit.

Vakbonden zijn vandaag belangrijke partners in het maatschappelijk debat rond het milieubeleid. Zowel bij beleidsvraagstukken met een algemeen maatschappelijk belang als bij discussies rond concrete lokale dossiers spelen zij steeds meer een rol van betekenis. Af en toe doen ze dat ook niet, zoals bij de recente boycot van de MiNa-Raad door de sociale partners, omdat de energieraad niet werd ondergebracht bij de Serv, waar de sociale partners een belangrijker stem hebben dan in de MiNa-Raad. Om vakbonden en hun leden in staat te

stellen om pro-actief te werken rond milieuthema's, werkte de Vlaamse overheid samen met de drie vakbonden een voorstel uit waarbij de aandacht gaat naar milieu en gezondheid en ruimtelijke verweving en milieuhinder. Om hun rol waar te maken moet in eerste instantie gewerkt worden aan het milieubewustzijn, de milieudeskundigheid en de milieuvaardigheden van een aantal sleutelgroepen binnen de vakbonden. Zij zullen immers de 'dragende krachten' moeten zijn voor het realiseren van de syndicale bijdrage aan het milieubeleid en meer bepaald van de twee bovenvermelde thema's. De drie vakbonden zullen het project samen en gelijktijdig uitvoeren. Dit komt ondermeer neer op het samen uitbesteden en opvolgen van externe opdrachten en het samen opzetten van grote studiedagen. In elke vakbond wordt een persoon aangeworven die instaat voor de coördinatie en begeleiding van de deelprojecten.

Ecolife start Ecoscore voor Vlaams-Brabantse huishoudens

Op 2 februari 2003 startte EcoScore Vlaams-Brabant. Daarvoor zocht Ecolife 250 huishoudens die de uitdaging aangaan! Bij EcoScore engageren minstens 100 huishoudens zich voor 100 dagen. De deelnemers ondernemen een aantal concrete acties en houden de resultaten bij. Het gaat bijvoorbeeld over het 's avonds sluiten van de gordijnen of het eten van seizoensgebonden groenten. Elke deelnemer kiest zelf welke van de ruim 40 aangeboden tips hij of zij wil toepassen. EcoScore is een digitaal project. De deelnemers vormen een virtuele gemeenschap en krijgen informatie via internet. Het project staat open voor alle inwoners van de provincie. Elke maand geven de huishoudens via de EcoScore site door welke acties zijn ondernomen. Bij de start en de afsluiting is er een samenkomst. De uitdaging voor de virtuele gemeenschap bestaat erin om samen 100 voetbalvelden te besparen.

Meer info: www.ecoscore.be

Britten kunnen stuk platteland 'adopter'

BELGA -- Britse stedelingen die beter willen kennismaken met het platteland dan vanuit de auto kunnen een stuk land adopteren. "Een veld waar je kunt rennen, roepen en schreeuwen", is vanaf 29 pond (ruim 43 euro) per jaar in 'adoptief eigendom' te krijgen. Het concept is bedacht door landbouwer David Price, die een boerderij van ongeveer 200 hectare heeft in een schilderachtig gelegen gebied op de grens van Wales en Engeland. Hij vindt dat stadsbewoners de mogelijkheid moeten hebben het leven op het platteland mee te maken. Daarom

kunnen ze een soort aandeel in zijn bedrijf nemen. "Ik geloof dat de mensen meer willen weten over boerderijen. De mensen weten niks over wat er wordt verbouwd, ze kennen de namen van de gewassen niet. Wij geven hun de kans te genieten van het leven op het land. Ze kunnen de natuur beleven en ze kunnen kijken wat wij aan het doen zijn", aldus Price. Al twintig mensen hebben een stukje van Prices boerderij geadopteerd. Hij heeft al contact gehad met belangstellenden uit Australië en de Verenigde Staten.

OORLOG IS TERRORISME MET EEN GROTER BUDGET

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl

Natuurpunt bang voor windmolens op zandbanken

Natuurpunt feliciteerde de kustgemeenten en Vlaamse en federale overheden om hun gezamenlijke en krachtdadige inzet om internationaal belangrijke natuurgebieden zoals Het Zwin en de IJzermonding kost wat kost te vrijwaren van olie-verontreiniging. Maar het is wel erg bang van windmolens op zee. Dat zie de natuurvereniging in een persmededeling naar aanleiding van de olieslachtoffers aan de kust. Intussen werden reeds meer dan 2500 beoedelde vogels, hoofdzakelijk Zeekoeten en Alken, aan de Vlaamse kust opgeraapt. Liefst 40% van de vogels waren al dood of zijn ondertussen – alle goede zorgen van de talrijke vrijwilligers ten spijt – gestorven. Als we de ramp met de Tricolor vergelijken met eerdere rampen in de Atlantische zone, zijn er nu al meer vogels aangespoeld dan tijdens de ramp met de Braer die in 1993 in Shetland plaatsvond, temidden van een gebied waarvan het groot internationaal belang voor zeevogels door niemand gecontesteerd wordt. De duizenden slachtoffers die vandaag aan onze kust aanspoelen illustreren nogmaals dat ook onze kust wel degelijk van internationaal belang is als overwinteringsplaats voor een rijke en grote diversiteit aan zeevogelsoorten. Nog te vaak wordt het natuurbelang van onze kust blindelings opzij geschoven in belangrijke beslissingen over het gebruik en de ontwikkeling van

onze Noordzee en Vlaamse kust. Natuurpunt dringt daarom nogmaals aan bij federaal minister Tavernier om onverkort werk te maken van de aanduiding en daadwerkelijke bescherming van mariene beschermde gebieden om zo het natuurbelang in ons klein lapje Noordzee optimaal te beschermen. Het feit dat zelfs een goed gemarkeerd obstakel als de Tricolor op korte tijd verscheidene malen wordt geraamd door andere schepen maakt ons erg bang voor mogelijke gevaren die uitgaan van andere geplande grote structuren zoals platforms en windmolenparken.

Het feit dat die windmolenparken niet op de drukste vaarroutes van de wereld zouden liggen – zoals dat wel het geval is met de Tricolor – maakt Natuurpunt blijkbaar niet veel uit.

Olieslachtoffer aan de Belgische kust.

Op zoek naar groen werk?
Surf naar www.bondbeterleefmilieu.be om vacatures te raadplegen of zelf in te voeren

Milieuvriendelijk bouwen en wonen fiscaal aantrekkelijk

Maandag 13 januari lanceerde staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling Olivier Deleuze een informatiecampagne voor de bevolking en de bouwsector. Vanaf 1 januari 2003 is milieuvriendelijk bouwen en wonen fiscaal aantrekkelijk. In een aantal Vlaamse en Franstalige kranten verschijnen reclameboodschappen die de bevolking bewust moet maken van de fiscale voordelen die vasthangen aan milieuvriendelijke verbouwingen. In de postkantoren zullen brochures klaarliggen die bijkomende informatie verschaffen en ook op www.energie.mineco.fgov.be kunnen geïnteresseerden terecht. De hervorming van de personenbelasting bevat een

krachtlijn 'vergroening van de fiscaliteit'. Binnen die groene krachtlijn werd een belastingvermindering goedgekeurd voor personen die investeren in het energie-efficiënter maken van hun woning. Zo krijgt de consument o.a. belastingvoordelen als hij een oude stookketel vervangt door een nieuwe ketel die aan bepaalde milieucriteria voldoet, een systeem van waterverwarming met zonne-energie installeert, dubbele beglazing plaatst of het dak isoleert. Deze belastingvermindering geldt voor investeringen verricht vanaf 1 januari 2003 (aanslagjaar 2004, inkomstenjaar 2003) en kan oplopen tot 590 euro per woning.

Historische straf voor PCB-vervuilers in Oslo

Het stadsbestuur van Oslo heeft een claim van 7 miljoen euro uitgevaardigd tegen drie multinationals verantwoordelijk voor vervuiling van de fjord van Oslo met PCB's (Polygechloreerde Biphenolen), die ooit ook in kippenvoer werden gedraaid. De beslissing en bedrag zijn beide historisch te noemen, want het breidt het verantwoordelijkheid van bedrijven fel uit. Ongeveer de helft van de PCB's is afkomstig van Bayer, de rest van de PCB's werden geloosd door het Belgische Solutia (de chemische afdeling van Monsanto) en het Japanse Kaneka. De drie firma's moeten betalen voor de reiniging van de zwaar vervuilde sedimenten

uit de haven van Oslo. Of de firma's zich zullen neerleggen bij het vonnis is nog niet duidelijk, maar ze zijn er zeker niet erg happig op om de prijs te betalen. Friends of the Earth Noorwegen is tevreden met het vonnis, maar blijft met vragen zitten. Grote delen van de Noorse kust zijn besmet met PCB's, zo erg dat op verschillende plaatsen de consumptie van zeevruchten verboden is. Het totale bedrag om dit alles op te ruimen wordt op 3,5 miljard euro geschat. Er zullen dus nog heel wat dergelijke vonnissen moeten gevelde worden om dat alles te kunnen betalen.

MILIEUBEWEGING VRAAGT VLAAMS PARLEMENT DRINGEND WERK TE MAKEN VAN OPLOSSING WATERPROBLEMEN

Vlaanderen in eigen nat

Tekst: Wim Van Gils

Een schamele vijf dagen regen in Vlaanderen tijdens afgelopen kerstvakantie en het water stond ons al aan de lippen. De Leie, de Dender en een aantal andere waterlopen overstroomden. Een ware ramp, voor de zoveelste keer al. De problemen zijn echter gekend, de oplossingen ook, maar de uitvoering ervan laat op zich wachten.

Na de overstromingen werd er van alle kanten geroepen om meer pompen, hogere dijken en meer baggerwerken. De dieperliggende oorzaken achter de overstromingen werden gemakshalve vergeten. Daarom diende Bond Beter Leefmilieu samen met WWF en Natuurpunt, een verzoekschrift in bij het Vlaams Parlement om aandacht te vragen voor deze oorzaken. We stelden meteen ook een paar mogelijke oplossingen voor: een masterplan voor de "ontharding" van Vlaanderen, meer ruimte voor water en een snelle behandeling van het Decreet Integraal Waterbeleid.

Hoe is het zo ver kunnen komen?

2001 en 2002 waren de twee natste jaren ooit. Hoewel nog niet alle klimatologen het erover eens zijn, lijkt het alsnog duidelijker dat ons klimaat aan het veranderen is. We kunnen ons verwachten aan meer regen, die in hevigere buien zal vallen, een stijgende zeespiegel en meer stormen. Maar veranderend weer is niet alles. De verharde oppervlakte in Vlaanderen neemt alsnog toe. De oppervlakte bestemd voor wonen is in Vlaanderen toegenomen van 130 500 ha in 1990 tot 162 400 ha in 2001. De regering wil daarenboven snel nieuwe woonuitbreidingsgebieden (16.338 ha) aansnijden en voorziet nog eens 6.000 ha nieuwe bedrijventerreinen tegen 2007. Het zal er dus niet op beteren. Ook in landbouwgebied zijn er problemen. Natte weilanden, die veel water kunnen vasthouden, worden omgezet in akkers. Door de zware machines wordt de bodem samengedrukt: minder water infiltreert, meer water stroomt meteen af. Daarbovenop worden veel landbouwpercelen gedraineerd, waardoor ze water afgeven in plaats van opnemen. Het water dat op de verharde oppervlakte valt, komt bijna onmiddellijk in de waterlopen terecht. De waterbeheerders (gemeenten, provincies, polders en wateringen, gewest) doen er vervolgens alles aan om dat water zo snel mogelijk in de nek te schuiven van de stroomafwaartse burens. Nog steeds worden waterlopen verbreed, uitgediept, rechtgetrokken. Vroeg of laat komt men echter aan een flessenhals die niet te vermijden is, een doortocht door een stad bijvoorbeeld. Veelal vindt men er dan niks beters op dan een grootschalig wachtbekken te installeren. Deze bekkens zijn niet meer dan grote bakken, lukraak neergepoot in het landschap en voorzien van een groen randje in de

vorm van een aangeplante rietkraag. Ze zijn een nieuwe exponent van het geloof dat men het watersysteem kan beheersen met harde dijken, pompen, kleppen, stuwen en oeververstevingen. Men negeert hiermee nadrukkelijk de natuurlijke processen tussen vallei en rivier. Het zijn net deze verstoorde processen die een hele keten van problemen veroorzaken (verdroging, overstromingen, ecologische problemen). De plaatsen waar men – na jarenlange gevechten vanuit de milieubeweging – begonnen is met het inpassen van de volledige vallei als waterberging, zijn op één hand te tellen.

Het rioleringsbeleid

Het rioleringsbeleid is nog steeds geschoeid op een grootschalig, gemengd systeem. Hoewel we nu al een hele tijd kunnen "genieten" van de resultaten van dit beleid (gepeperde rekeningen van Aquafin, overstorten, waterzuiveringstations die niet werken doordat er meer proper dan vuil water terechtkomt, snelle afvoer van regenwater,...) blijven gemeenten gemengde riolering plaatsen op kosten van het Vlaamse gewest (semi-gescheiden riolering is ook gemengd!), en blijft Aquafin grootschalige collectoren plannen en bouwen, hierbij ten volle ondersteund door de plannenmakers bij VMM. Het besef dat het regenwater dringend uit de riool moet, én het besef dat de link tussen riolering en waterbeheersing essentieel is, en dat dus ook de rioleringsplanning binnen het integraal waterbeleid thuisheert, is blijkbaar nog steeds niet aanwezig. De onwelriekende bewijzen drijven nochtans elke dag voorbij.

Minder ruimte voor water

Nog altijd wordt er gebouwd in overstromingsgebieden. De beelden van pas verkochte bouwgronden, één meter onder water, waren schrijnend. In dit overvolle Vlaanderen wordt ruimte gevonden voor extra woonuitbreiding, voor industrieterreinen, zelfs voor motorcrossterreinen. Niemand heeft echter al de politieke moed gevonden om luidop te zeggen dat Vlaanderen grotendeels een natuurlijke overstromingsvlakte is en dat we daar best rekening mee houden.

Het decreet Integraal Waterbeheer

Het decreet Integraal Waterbeheer bepaalt vooral de toekomstige organisatie van het waterbeheer in Vlaanderen. Het moet een oplossing bieden aan de problemen die er zijn door de enorme versnippering van bevoegdheden die er vandaag bestaat. Via de organisatie in bekkens en deelbekkens zal er op lokaal en bovenlokaal vlak gezocht worden naar een gezamenlijke aanpak van de problemen op vlak van waterkwaliteit, verdroging en overstromingen. Dikwijls blijkt immers dat overstromingen een gevolg zijn van

hele resem oorzaken, vertrekkende bij ruimtelijke ordening (bouwen in overstromingsgebieden, te veel verharding), over een falend rioleringsbeleid (te veel regenwater in de riool), naar een slecht waterlopenbeheer (te weinig ruimte voor water, te snelle afvoer). BBL gelooft dat het decreet een belangrijke eerste stap is om te komen tot een degelijk waterbeleid in Vlaanderen. Een voorontwerp van decreet werd vorig jaar door de regering goedgekeurd. De MiNa-Raad en de SERV hebben over dit decreet een advies uitgebracht, het ontwerp ligt nu terug op de regeringstafel om aangepast te worden en ter advies doorgestuurd te worden naar de Raad van State en daarna naar het Vlaams Parlement. In het verzoekschrift vragen BBL, Natuurpunt en WWF dan ook dat er dringend werk wordt gemaakt van dit decreet, om zo eindelijk te kunnen beginnen met het integrale waterbeheer.

Het Masterplan 'ontharding van Vlaanderen en meer ruimte voor water'

Als tegenbeweging voor de aan de gang zijnde verharding van het oppervlak van Vlaanderen, stellen BBL, Natuurpunt en WWF een Masterplan voor dat Vlaanderen terug moet 'ontharden' en meer ruimte voorzien voor water. Dit masterplan omvat een breed pakket aan maatregelen binnen de ruimtelijke ordening, het milieubeleid en het waterbeleid, om in de toekomst ongewenste overstromingen te vermijden. Bedoeling is om water langer vast te houden waar het valt, beter te bufferen en meer ruimte te geven.

De realisatie van het geactualiseerde Sigma-plan

Het Sigma plan werd einde jaren '70 opgesteld om het Zeescheldebekken te beschermen tegen overstromingen. De administratie is nu klaar met een actualisatie van dit plan, waaruit onder andere blijkt dat er nood is aan minstens 4000 ha bijkomende, natuurlijke overstromingsgebieden om onder meer Antwerpen te beschermen tegen overstromingen. Volgens de milieubeweging moet de regering dringend beginnen met de uitvoering van dit geactualiseerd plan. Dat dit niet evident zal zijn, mag blijken uit het feit dat eind vorig jaar nog door de CD&V een motie werd ingediend in het Vlaams parlement, waarin ze onder andere vroegen om "geen nieuwe permanente moerassen te creëren". Daarnaast kennen we het jarenlange verzet tegen het gebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde (een gebied dat aangeduid was in de vorige versie van het Sigma-plan en dus met jaren vertraging kampt). Daar lijkt de geloofwaardigheid nu wel enigszins zoek, nadat de burgemeester van Kruibeke deze winter zelf een dijk heeft doorgestoken om zijn dorpen te beschermen.

Nog altijd wordt er gebouwd in overstromingsgebieden.

Scheiding van afval- en regenwater

Stedenbouwkundige verordeningen die de scheiding van afvalwater en regenwater verplichten bij alle nieuwe verkavelingen en KMO- en industriezones. Daarbij hoort eveneens een verplichting tot plaatselijke infiltratie (via waterdoorlatende verharding of infiltratiesystemen) en buffering van het regenwater (ook voor grote parkings,...). Zo'n verordening is op 24 januari 2003, dik twee weken na ons verzoekschrift, door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Het kan dus ook snel!

Aanduiding van overstromingsgevoelige gebieden

Tegen uiterlijk eind maart 2003 moeten deze gebieden afgebakend zijn in het kader van de aanvullende premie voor verplichte verzekering van storm en rampschade. Daarna moeten procedures opgestart worden om alle woon- en industriegebieden in deze overstromingsgevoelige gebieden een nieuwe bestemming te geven die verzoekenbaar is met hun status als overstromingsgebied (bvb. natuur, bos, landbouw)

Invoering van een regulerende en dus uitdovende heffing op verharde oppervlakten die niet voorzien zijn van een buffering en/of infiltratievoorziening (zoals reeds het geval is in een aantal Duitse regio's). Zo'n 'belasting op verharde oppervlakken', zou snel voor resultaat kunnen zorgen. Veel burgers en bedrijven kunnen immers relatief gemakkelijk en goedkoop hun regenwater zelf bufferen.

Heroriëntering van het afvalwaterzuiveringsbeleid

De belangrijkste eis in het afvalwaterzuiveringsbeleid is de afbakening van het "buitengebied". In dit gebied moet een verplichte scheiding komen tussen afvalwater en regenwater; afvalwater dat collectief wordt ingezameld, dient decentraal verwerkt te worden in KWZI's en regenwater moet

ter plaatse worden gebufferd, geïnfiltreerd of gebruikt. Subsidies voor "gemengde" en "semi-gescheiden" rioleringen in het buitengebied moeten worden geschrapt. In afwachting van een degelijke planning moeten de investeringsprogramma's van Aquafin (nog maar eens) herbekeken worden. Een snelle screening leert ons immers dat er nog steeds veel te dure collectoren door de VMM werden goedgekeurd. De eerste nota's hierover werden al uitgewisseld. Tenslotte vragen we een differentiatie in de afvalwaterheffing i.f.v. het al dan niet lozen van regenwater in de riolering (dit spoort samen met de heffing op verharde oppervlakten).

Uitwerken sectoraal uitvoeringsplan bagger- en ruimingsspecie

Er is een groot probleem met baggerslib en ruimingsspecie. Er is er te veel en het is dikwijls vervuild, bvb met zware metalen. Een sectoraal uitvoeringsplan moet dit probleem in zijn geheel benaderen. Het plan moet in de eerste plaats uitgaan van een preventief beleid. Verder moet het de strategische planning uitwerken voor baggerwerken die noodzakelijk zijn vanuit ecologisch, nautisch, of hydraulisch oogpunt en voor een milieuverantwoorde verwerking en hergebruik van baggerspecie.

Internationale samenwerking

Een groot deel van de waterproblemen wordt geïmporteerd (bvb vanuit Frankrijk via de Leie) en weer geëxporteerd (via Terneuzen, NL, bvb). Vlaanderen moet daarom dringend een concrete invulling geven aan recent afgesloten, maar inhoudelijk erg zwakke Schelde- en Maasverdragen, in het bijzonder afspraken rond waterkwantiteit. Dit proces zou echter erg lang kunnen duren. Daarom zal het nodig zijn om in bilateraal overleg te treden met andere overheden (bvb Wallonië, Frankrijk) om zeer concreet oplossingen te vinden voor bestaande knelpunten. ■

Hervorming landbouwbeleid EU stelt teleur

Tekst: Esmeralda Borgo

Van bij haar ontstaan heeft Europa de landbouw gedwongen in een systeem van steeds meer en intensievere productie. Om na de tweede wereldoorlog voedselzekerheid te garanderen, werd ondermeer gekozen voor een systeem van prijs- en afzetgaranties voor de boeren. Deze werden op die manier aange-moedigd om hun productie te verhogen, wat heel snel leidde tot voedseloverschotten.

Diverse landbouwhervormingen hebben sedertdien getracht om komaf te maken met melkplassen en vleesbergen. De gegarandeerde minimumprijzen werden gedeeltelijk afgebouwd en vervangen door rechtstreekse inkomenssteun a rato van het aantal hectare grond of de omvang van de veestapel. Exportsubsidies zorgen nu voor dumping van de overschotten. Deze komen terecht in ontwikkelingslanden waar ze aan bodemprijzen te koop worden aangeboden en het leven voor de lokale boeren onmogelijk maken. Met de goedkeuring van Agenda 2000 op de Europese top van Berlijn (eind maart '99) werd een opnieuw een stap gezet in de hervorming van het Europese landbouwbeleid. Het nieuwe Europese landbouwbeleid zou de multifunctionaliteit van de landbouw en de plattelandontwikkeling moeten gaan versterken. De productiestimulerende prijs-garanties worden verder afgebouwd, de inkomenssteun wordt verhoogd en de lidstaten krijgen de mogelijkheid om ze aan milieuvoorwaarden te koppelen (de zgn. 'cross compliance' of ecoconditionaliteit). Het werd ook aan de lidsta-

ten overgelaten om een systeem van modulering toe te passen: hierbij zou een deel van de subsidies die aan de grotere landbouwbedrijven worden toegekend, kunnen worden afgeroomd. Door alles aan de goodwill van de lidstaten over te laten, kwam hier weinig van in huis.

Momenteel wordt de invoering van Agenda 2000 geëvalueerd (de zgn. Mid Term Review). In principe kan deze evaluatie leiden tot bijsturingen. Op 10 juli vorig jaar zag alles er zelfs even hoopvol uit, toen Eurocommissaris Fischler zijn voorstellen bekend maakte. Er zou worden werk gemaakt van de ecoconditionaliteit. De milieuvorwaarden zouden daarbij betrekking hebben op het volledige bedrijf en niet enkel op dat gedeelte van de landbouwactiviteiten die in aanmerking komen voor Europese subsidies. De rechtstreekse inkomenssteun voor de middelgrote en grote bedrijven zou geleidelijk aan worden verminderd tot 20% in zeven jaar en er zou – zij het veel te voorzichtig – een subsidieplafond worden vastgelegd voor de totale steun. Op die manier zou heel wat geld zijn vrijgekomen voor plattelandontwikkeling, die andere Europese landbouwpot waarmee ondermeer milieuvriendelijke landbouwmaatregelen worden gespijsd (of de zgn. tweede pijler). Landbouwers die gebruik maken van de mogelijkheden die door het programma plattelandontwikkeling worden geboden, moeten hun activiteiten drastisch veranderen. Ze kunnen extra middelen krijgen om aan landschapontwikkeling of natuurbeheer te doen, of om vb. om te schakelen naar biologische landbouw. Kortom, de plannen werden vorig jaar

bejubeld door de milieubeweging, die hierin toch wel een kiem zag voor een koerswijziging richting duurzame landbouw.

Meteen gingen echter de grote landbouworganisaties in de aanval, met als resultaat dat de teksten die de Commissie op 22 januari voorlegde, heel wat van hun ambities verloren hebben. De geleidelijke vermindering van de directe inkomenssteun is veel minder vergaand dan in het voorstel van juli '02 en zou i.p.v. 2004 pas vanaf 2007 van start gaan. De middelen die zouden vrijkomen worden trouwens niet ten volle besteed aan plattelandontwikkeling: slechts 1% in 2007 tot 6% in 2012. De overige middelen zullen opnieuw terecht komen in het budget voor de eerste pijler van het GLB om te voorzien in extra financieringsbehoeften in verband met nieuwe hervormingen van marktregelingen in de zuivel-sector.

Terwijl de steun voor plattelandontwikkeling ten opzichte van het voorstel van juli '02 nu wordt verminderd, stellen we bovendien vast dat nieuwe types maatregelen in aanmerking komen, die ver staan van een duurzaam beleid. Zo zou ondermeer nieuwe steun worden voorzien om landbouwers te helpen aan normen te voldoen. Dergelijke steun kan zelfs oplopen tot 10.000 euro per bedrijf in een bepaald jaar. In plaats van het accent te leggen op nieuwe steun binnen het plattelandbeleid om de voorlopers te stimuleren, worden de beperkte middelen nu ook ingezet om de achterlopers te laten bijbenen. Dit is een grote tegenslag voor de ontwikkeling van de duurzame landbouw en voor kwetsbare natuurgebieden waar boeren een belangrijke rol spelen als landschapsbeheerder.

De invoering van de ecoconditionaliteit blijft op het eerste zicht overeind maar in de nieuwe plannen van Fischler hoeven de boeren slechts te voldoen aan de wettelijke eisen. Zo wordt ook dit instrument uitgehold. Terwijl er net extra inspanningen nodig zijn om duurzaam te worden. Ook het subsidieplafond uit het voorstel van juli is verdwenen. Fischler is duidelijk bezweken onder druk van de invloedrijke grote boeren in de EU.

Noch in die van juli, noch in de recentste voorstellen wordt geraakt aan de exportsubsidies. Deze hebben nochtans een enorm verstoring effect op de wereldmarktprijs waardoor ze nefast zijn voor lokale markten in ontwikkelingslanden. Zelfs in WTO-context zijn ze niet te rechtvaardigen.

Het is duidelijk dat de Commissie het uiteindelijk liever bij het oude laat. Hervormingen worden zo laat mogelijk doorgevoerd en grote intensieve landbouwbedrijven blijven de meeste steun ontvangen. Europa mist blijkbaar het lef om met echte hervormingen voor de dag te komen. Het milieu wordt afgescheept met een fooi en vooruitstrevende boeren worden in de steek gelaten. ■

Steun aan natuurvriendelijke landbouw is grotendeels gesneuveld in de bijsturingen van het Europees landbouwbeleid

OVERHEID WIL MET NOG MAAR EENS EEN PLAN EFFECTEN VAN DAGDAGELIJKSE PRODUCTEN ONDERZOEKEN

Richtplan "Productbeleid en milieu" komt van de grond

Tekst: Esmeralda Borgo

Met één jaar vertraging verscheen eind vorig jaar het voorontwerp van federaal richtplan "productbeleid en milieu". Een breed openbaar onderzoek rond dit plan wordt niet georganiseerd. Wel werd het voorgelegd aan de belangrijkste federale adviesorganen, waaronder de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling. Daar leidde de inhoud van dit plan in ieder geval tot zeer hevige discussies met de werkgeversorganisaties: niet zozeer omdat het plan zo extreem ambitieus is, wel omdat de bedrijfssectoren het blijkbaar zeer moeilijk hebben met een planmatige aanpak van een milieuge-richt productbeleid.

De aandacht voor producten is natuurlijk niet nieuw. In het verleden werden al beleidsmaatregelen getroffen, veelal op ad hoc basis. Europese richtlijnen inzake bepaalde milieugerelateerde productkenmerken moesten worden omgezet, er zijn de pogingen van de federale overheid om het Europese milieukeur ingang te doen vinden en met veel bravoure werd in '93 zelfs getracht om ecotaksen in te voeren voor een reeks producten. Einde van de jaren negentig werd stilaan de noodzaak gevoeld om af te stappen van dit ad hoc beleid rond producten. De idee "geïntegreerd productbeleid" (IPP) kreeg ingang, niet alleen in België, maar ook in Europa.

Bij IPP worden producten benaderd vanuit hun levenscyclus. Er wordt rekening gehouden met de milieueffecten van alle fasen van de levensloop

van het product, gaande van de grondstoffase tot en met de afvalfase (ontginning van de grondstoffen, productie, distributie, consumptie, afdanking). "Integraal" betekent ook dat wordt gezocht naar de meest optimale set van beleidsinstrumenten om de productgerelateerde milieuproblemen aan te pakken. Bij een ruime interpretatie van IPP worden ook de sociaal-economische problemen over de levenscyclus van het product bekeken. Essentieel daarbij is dat de relatie wordt gelegd tussen onze consumptie in het Noorden en de gevolgen daarvan voor het Zuiden. Het vervaardigen van producten in sociaal verantwoorde omstandigheden en eerlijke handel worden dan ook belangrijk. Het voorliggende richtplan erkent de noodzaak daarvan, maar in deze eerste versie heeft men zich beperkt tot de productgerelateerde milieuproblemen.

Om de participatie van het maatschappelijk middenveld bij het tot stand komen van productreggeving te bevorderen, wil men productpanels introduceren. Deze rondetafels hebben tot doel om met alle betrokken actoren (producenten, pioniers, vakbonden, milieu-organisaties, consumentenorganisaties, overheden,...), na te gaan welke beleidsmaatregelen er getroffen moeten worden om de milieuproblemen die bepaalde producten veroorzaken, te voorkomen of te beperken. Vermoedelijk gaat men hiermee van start in de loop van 2003.

Het richtplan bevat dus heel wat nobele principes, maar met de uitwerking ervan loopt het nog ernstig mank. De grote theoretische principes, waaronder ook factor 4 / factor 10, en de levensloopbenadering worden niet vertaald in maatregelen. De concreet vooropgestelde acties blijven integendeel nog steeds steken in de intussen alom bekende ad hoc stijl van weleer. Operationele en gekwantificeerde doelstellingen ontbreken. Het plan puilt uit van beleidsvoorbereidende studies, zonder duidelijkheid te scheppen in de te nemen beleidsmaatregelen. En op sommige punten worden sommige acties, die in 2000 al waren voorgesteld in het federale plan duurzame ontwikkeling, zelfs afgezwakt. In dat plan waren al een aantal instrumenten aangehaald om de fiscaliteit te vergroenen, zoals het introduceren van een energie/CO₂-belasting, een kerosineheffing, een variabelisering van de autobelastingen, een differentiatie van het BTW-stelsel in functie van de milieulast van producten, e.d. Een interdepartementale werkgroep had zich al moeten toelagen op het inventariseren van alle vrijstellingen en verminderingen die binnen het bestaande fiscale stelsel bestaan en strijdig zijn met een duurzame ontwikkeling. Dat is nog allemaal niet gebeurd, en het voorliggende ontwerp geeft ook niet de indruk dat daarmee op korte termijn resultaten zullen worden geboekt.

STAATSSTRUCTUUR BELGIË BEMOEILIJKT PRODUCTBELEID

Onze Belgische staatsstructuur maakt het niet gemakkelijk om preventie te stimuleren. Terwijl "milieu" grotendeels een bevoegdheid is van de gewesten, is productbeleid een federale materie. Met een stevig productbeleid kunnen nochtans heel wat milieuproblemen worden voorkomen: het gebruik van gerecycleerd materiaal kan worden gestimuleerd, men kan producten zodanig laten ontwerpen, dat ze gemakkelijk te herstellen zijn of men kan de verschillende onderdelen markeren, zodat recyclage achteraf mogelijk wordt. Ecotaksen en statiegeldsystemen zijn interessante beleidsinstrumenten om preventie te stimuleren, maar behoren ook tot federale bevoegdheidsdomeinen. Ze zouden tenminste moeten worden ingezet als stok achter de deur bij vrijwillige overeenkomsten die de gewesten afsluiten met de sectoren, voor het geval deze hun belofte niet nakomen of hun verantwoordelijkheid niet willen opnemen. Dit alles vergt betere samenwerking tussen de federale overheid en de gewesten. BBL pleit in dit kader voor de opmaak van een draaiboek voor samenwerkingsakkoorden rond verschillende productgroepen tussen de verschillende beleidsniveaus. Misschien kunnen de productpanels daar wel een interessante hulp bij zijn.

T-SHIRTS MET VERBODEN TBT

Zowel milieu- als consumentenbeweging hechten veel belang aan transparantie. Consumenten hebben er meestal geen benul van welke mogelijke schadelijke stoffen er allemaal in televisies, wasmachines, en andere huishoudelijke apparaten zitten. Ze zijn zich niet bewust van de effecten op de gezondheid van de componenten van verven, vernissen, lijmen, en noem maar op. Zelfs producenten van consumptiegoederen hebben daar veelal geen zicht op, laat staan de vakbonddeleeges. Denk maar aan het TBT-schandaal in luiers van enkele jaren geleden. TBT werd overigens recent verboden voor scheepsverven, maar deze stof, en stoffen die er sterk op lijken, worden nog steeds gebruikt in andere toepassingen, zoals bv. de opdruk van sommige t-shirts. Het federale plan duurzame ontwikkeling erkende dit probleem en had reeds aangekondigd dat er zou worden gewerkt aan meer transparantie. Zo zou een publiek informatiesysteem worden opgezet met informatie over gevaarlijke producten. Intussen is men daar nog niet eens mee van start gegaan, en de maatregel wordt in het richtplan zelfs afgezwakt tot louter een haalbaarheidsstudie.

In de loop van 2003 worden consumenten betrokken bij rondetafels over producten en milieu.

MULTINATIONALS HOUDEN MILIEUBEWEGING IN DE GATEN MET SPIONAGEPRAKTIJKEN

De Groene Mol

Tekst: Joris Gansemans

De sympathieke, linkse journalist Manfred Schlickenrieder maakte twintig jaar lang documentaires over groene en linkse groeperingen. Overal waar grootschalige campagnes werden georganiseerd, was hij paraat om een documentaire te draaien. Maar Schlickenrieder bleek een spion te zijn, die werkte in opdracht van grote multinationals. Verschillende campagnes van milieuorganisaties gingen de mist in door toedoen van de Duitser. Ook de Nederlandse organisatie Milieudefensie kreeg De Mol over de vloer. De Nederlandse journaliste Eveline Lubbers schreef er een boek over

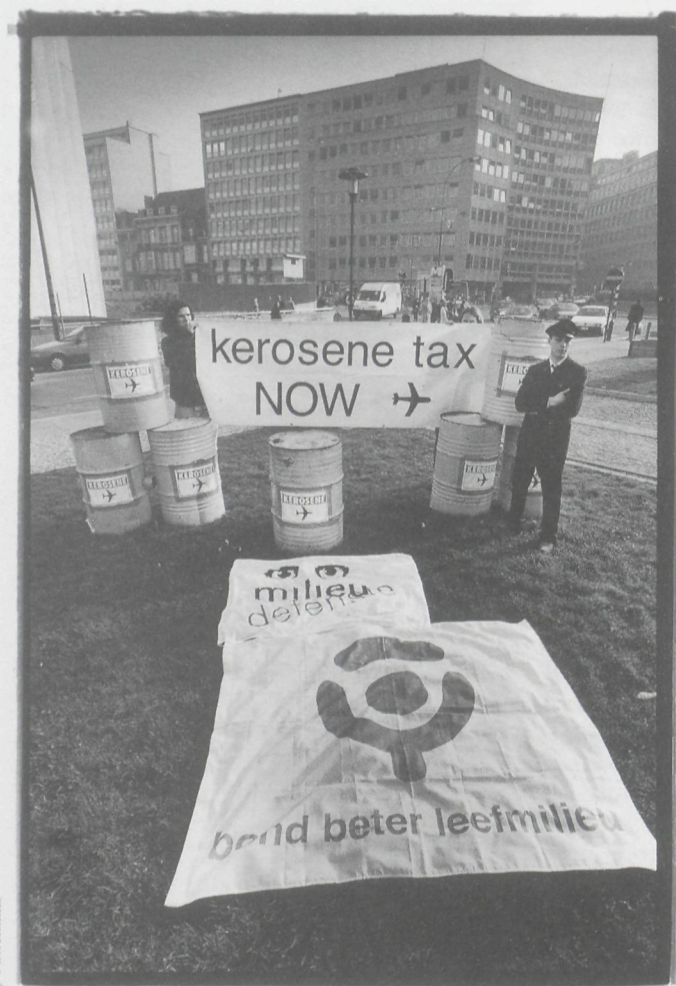
Een vreemde kerel, dacht Irene Bloemink toen ze in mei 1996 Manfred Schlickenrieder op bezoek kreeg. Zij werkte toen bij de buitenland-afdeling van Milieudefensie en had goede contacten in Nigeria. Hij wilde van alles weten over de lopende acties tegen Shell, vanwege milieuvervuiling en mensenrechtenkwesties. 'Veel heb ik hem niet

verteld', zegt Irene Bloemink, 'Ik kreeg zoveel journalisten over de vloer die hun informatie via mij kregen, ook Duitse en Engelse. Schlickenrieder vroeg niet echt door, dus kreeg hij niet veel te horen.' En buiten dat: wat valt er in te brengen tegen iemand die onderzoek doet naar de praktijken van Shell in Nigeria om er een kritische film over te maken?

Schlickenrieder had een geloofwaardig CV opgebouwd. Hij was de voorzitter geweest van de Munchense tak van de Duitse communistische partij en zijn boekenplanken stonden vol met werken van Berthold Brecht, de Marxistische toneelschrijver en dichter. Hij toerde door Europa, filmde protestacties en maakte aantekeningen bij vergaderingen. Hij interviewde vrienden van Ken Saro-Wiwa en kopstukken van de beweging. Het resultaat, de video over Shell "Business as Usual, de arrogantie van de macht", blijkt achteraf gezien slechts een bijproduct van het hele onderzoek. Alles wat Schlickenrieder te weten kwam, werkte hij tot in detail uit voor het business intelligence bureau Hakluyt in London. Die stuurden de vertrouwelijke dossiers vol informatie door naar hun opdrachtgevers: multinationale ondernemingen. Ook de Britse spionagedienst MI6 was klant van Schlickenrieder. Hij werkte onder de codenaam Camus, naar de Franse auteur. Hakluyt betaalde hem duizenden ponden om hen op de hoogte te houden van de activiteiten van The Body Shop, Greenpeace en andere milieubewegingen, zoals Milieudefensie. De Duitse geheime dienst betaalde maandelijks zo'n 5.000 euro voor Schlickenrieder levensonderhoud.

De operatie voor Hakluyt begon in 1996, wanneer Mike Reynolds, een van de coördinatoren van het agentschap en voormalig hoofd bij de MI6 in Duitsland, een opdracht kreeg van Shell. Hakluyt moest uitzoeken wie er in Europa een bedreiging vormde voor de olieproducenten. Die bedreiging kwam er na de poging van de oliegi-gant om het boorplatform Brent Spar te dumpen in de Noordzee en de beschuldigingen van enorme milieuvervuiling tijdens de boringen in Ogoni-land in Nigeria. In november 1995 werd Ken Saro-Wiwa geëxecuteerd door het dictatoriaal regime van Nigeria. Steeds meer partijen vonden dat de oliegi-gant medeverantwoordelijk was voor zijn dood en die van acht andere Nigeriaanse activisten. Een spontane boycot van Shell deed de omzet in Duitsland met 80 procent kelderen. Zo kon het niet langer. Shell startte een PR-campagne met als inzet nieuwe business principes van openheid en betrouwbaarheid. Andere oliemaatschappijen waren als de dood dat zij het volgende slachtoffer van een campagne zouden worden. Schlickenrieder benaderde milieugroeperingen en linkse organisaties, waaronder Revolutionärer Aufbau, een nota bene Zwitserse groep van communisten. Uiteindelijk werd hij verraden aan die groep door een vrouwelijke collega. Aufbau heeft alle documenten die Schlickenrieder uiteindelijk verradden als spion integraal op het internet gezet.

In mei 1997, vroeg de baas van Hakluyt Reynolds de Duitse spion om in actie te schieten voor het geval "de Groene Krijgers", concreet was dat Greenpeace. Schlickenrieders bedrijfje 'groupe 2 film- en video produkties' had eerder documentaires gemaakt over de Italiaanse Rode Brigades en voormalige RAF-leden ('Was aber wären wir für Menschen.') en hield archieven bij over militante groepen. Wie er achter dat bedrijfje schuilgingen bleef voor iedereen geheim. Om 'conspiratieve redenen' mocht alleen hij bekend zijn, maakte Manfred de linkse scene wijs: hij was het gezicht van een groep die ondergronds actief was. Tegelijkertijd legde hij over zijn kameraden dossiers en kaartenbakken aan. De perfecte persoon dus om de milieubeweging te onderzoeken, met de film over Shell als dekmantel. Schlickenrieder maakte snel vorderingen. Hij benaderde organisaties en bedrijven die zich bezighielden met acties tegen oliemaatschappijen. Bij de stukken die Aufbau op Internet publiceerde zit een brief die hij in november 1996 schreef aan de Body Shop. Hij zegt dan al een aantal maanden bezig te zijn met onderzoek op het thema 'Shell in Nigeria/milieuvervuiling/schending van de mensenrechten'. De Shell-film zou ook moeten gaan over de reactie van het olieconcern op de internationale protesten en campagnes. Met de Body Shop wilde hij graag praten over hun inzet voor de Ogoni's. Hij schrijft hen

Guy Puttemans

Ook de Nederlandse milieuorganisatie Milieudefensie kreeg de Duitse spion over de vloer.

dat het gesprek zou moeten gaan over 'uw activiteiten tot nu toe en uw verdere plannen, over uw ervaringen met Shell en de reacties van uw klanten op uw engagement'. Op vergelijkbare wijze kwam hij in Nederland terecht bij Milieudefensie, een contact dat hij weer gebruikte om zichzelf te introduceren bij het volgende target. Verder stonden de Duitse Groenen nog op zijn lijstje, net als het Duitse Ogoni comité, en de Organisatie van Niet-vertegenwoordigde Landen en Volken, de UNPO.

En Schlickenrieder reisde naar Hamburg, om meer te weten te komen over de activiteiten van Greenpeace. Want Greenpeace was sinds de Brent Spar zoals gezegd voor de oliemaatschappijen een groot probleem geworden. Bedrijven als Shell en BP beraadden zich over te nemen stappen.

In 1997 stuurde Manfred Schlickenrieder meerdere rapportages naar London over 'de stemming bij de groene krijgers' zoals hij dat noemde. Onderwerp was de Greenpeace Campagne 'Atlantic Frontier' met als doel oliegijsant BP te dwingen af te zien van nieuwe olieboringen op de Atlantische oceaan tot alle bestaande voorraden zijn opgebruikt. 'Het was een campagne waar buitengewoon voortvarend en slim op werd gereageerd door BP', herinnert Greenpeace woordvoerder Stefan Krug zich. 'Achteraf gezien waren de oliemaatschappijen in die tijd wel erg snel op de hoogte van de plannen van Greenpeace.'

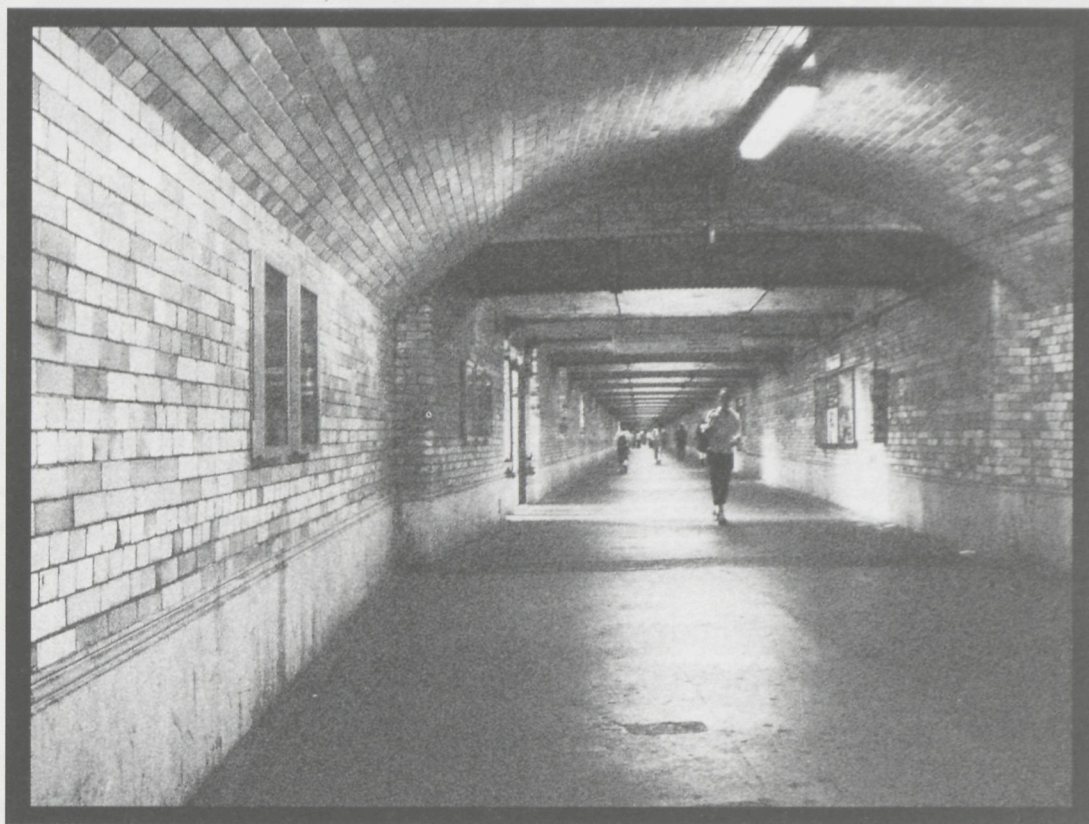
In mei 1997 weet Hakluyt beslag te leggen op 'een vers van de pers eerste exemplaar' van Putting the Lid on Fossil Fuels, een Greenpeace rapport dat de start van de BP-campagne had moeten worden. 'Ik kan je (nog) geen kopie sturen want ik heb er zelf geen meer', schrijft directeur Mike Reynolds per email aan Schlickenrieder. Hij heeft zijn eigen exemplaar 'nog nat van de drukkerij' onmiddellijk doorgestuurd naar de opdrachtgever.

In diezelfde email, door Aufbau op Internet gezet, vraagt Reynolds of er bij Greenpeace wel eens is nagedacht over de juridische aspecten van acties als die rond de Brent Spar. Schlickenrieder krijgt de opdracht om na te gaan hoe Greenpeace op eventuele schadeclaims zou reageren. 'Wat kan GP doen, om haar vermogen van het bankroet te redden? Ik wil graag de mening van jouw informanten daarover weten,' schreef Reynolds aan Schlickenrieder.

BP diende enige tijd later inderdaad een aanklacht in tegen Greenpeace en bracht de milieuorganisatie daarmee aan de rand van het faillissement.

"Onze groene vrienden in Hamburg maken zich zorgen", schrijft Schlickenrieder in september van dat jaar. Ze zijn helemaal niet tevreden over het verloop van de BP-campagne tot dan toe. De betrokkenheid van de plaatselijke contactgroepen laat zeer te wensen over, het thema slaat niet aan. De pers laat het afweten, en zelfs de van huis uit Greenpeace gunstig gezinde media hebben nauwelijks iets opgepikt van al het materiaal dat hen is toegestuurd. De berichtgeving is oppervlakkig, er zijn nauwelijks achtergrondartikelen verschenen. De televisiejournals maken weliswaar bijna uitsluitend gebruik van door Greenpeace vervaardigde beelden, maar daar blijft het bij: 6 seconden spotjes zonder verder uitleg.

Voor de ledenwerfcampagne niet onaardig, als publiciteit voor de BP-campagne echter ver bene-

Opdrachtgever van Schlickenrieder was het intelligence bedrijfje Hakluyt, met hoofdzetel in Londen.

den de maat, zou de betrokken campagne-leider Jan Rispen hebben geconcludeerd volgens Schlickenrieder.

Jan Rispen van Greenpeace is desgevraagd verbijsterd over de gedetailleerde kennis over wat er bij Greenpeace besproken werd. De discussies over de magere ontvangst van hun acties na de Brent Spar werden volgens hem in slechts zeer beperkte kring gevoerd.

Schlickenrieder schrijft in zijn bericht dat hij hierover met slechts twee betrokken heeft gesproken die vergelijkbare verhalen vertellen. Het combineren van die informatie was kennelijk al voldoende om te komen tot een betrouwbaar beeld. Mike Reynolds weet zich Manfred Schlickenrieder in eerste instantie niet te herinneren, als hij daarover wordt opgebeld door de mensen van Aufbau. Nadat hem enige documenten zijn toefaxed – zijn eigen e-mail met de Greenpeace-onderzoeksopdracht gericht aan 'Lieber Manfred' en een nota uit 1997 voor dat onderzoek, voor 20.000 DM honorarium incl. onkosten zonder verdere specificaties 'volgens afspraak op de gebruikelijke manier te voldoen' – is zijn geheugen weer enigszins opgefrist.

Hakluyt is een doortastende en uiterst professionele organisatie. Baas Mike Reynolds was de oprichter van de anti-terreurafdeling van MI6, was als zodanig jaren in Berlijn gestationeerd en werd later hoofd afdeling Midden Oosten Terrorisme van de Britse binnenlandse veiligheidsdienst MI5. Hakluyt claimt nu een kwart van de FTSE top-100 bedrijven als klant te hebben. 'We zijn geen consultants. Campagnes of strategieën uit te denken is niet ons werk,' benadrukte Michael Maclay van Hakluyt in Leiden op een congres over politicologen in het bedrijfsleven. 'We gaan er van uit dat bedrijven voor de hand liggende bestaande bronnen al hebben gecheckt. Wij baseren ons uitsluitend op de inschattingen van mensen die het betreffende land kennen en de elites, de bedrijven, de lokale media, de lokale milieubeweging kennen – kortom alle factoren die nodig zijn om belangrijke beslissingen te nemen.' Voor iedere opdracht wordt een team van vijf of zes mensen samenge-

steld, die elkaar meestal niet kennen. 'Ieder van hen krijgt een aantal vragen voorgelegd, en komt met zijn of haar eigen indrukken terug. Onbevooroordeeld door wie de opdrachtgever ook mag zijn, of wat Hakluyt zelf voor mening mag hebben,' aldus Maclay, 'Het is aan ons om daar een eenduidig rapport van te maken, want de klant moet wel antwoorden krijgen.'

Het onderzoek naar Greenpeace was niet het enige, en zeker niet het laatste dat Schlickenrieder voor de Engelsen deed. In 1996 begon hij met het in kaart brengen van verzet tegen Rio Tinto, de grootste grondstoffen en mijnbouwexploitant van de wereld (geschatte jaaromzet 4 miljard euro). Dat blijkt uit een brief die Irene Bloemink van Milieudefensie in 1997 kreeg, een jaar nadat hij haar had bezocht voor de Shell-zaak. Schlickenrieder bleek onder andere bijzonder geïnteresseerd in de situatie in Irian Jaya, waar Rio Tinto werd geconfronteerd met heftig verzet van de lokale bevolking tegen de exploitatie van de Freeport koper- en goudmijn vanwege milieuvervuiling en mensenrechtenschendingen in nauwe samenwerking met de Indonesische militairen. Het Rio Tinto-project liep zeker door tot in het voorjaar van 1999, want toen stuurde Schlickenrieder hierover nog maandelijkse afrekeningen naar Hakluyt.

Irene Bloemink had in haar tijd bij Milieudefensie wel eens het vermoeden dat mensen onder valse voorwendselen om informatie kwamen. Ze is blij dat er in deze zaak duidelijke bewijzen op tafel liggen. 'Het bedrijfsleven organiseert zich internationaal op allerlei manieren om zich te weren tegen critici. Het wordt tijd dat de milieubeweging zich realiseert wat voor invloed dat kan hebben op hun campagnes.'

Dit artikel is een compilatie van een aantal artikels op internet, oa van Eveline Lubbers. Die heeft over deze kwestie en nog heel wat andere een dik boek geschreven: Schone Schijn, Smerige Streken in Strijd tussen Burgers en Bedrijven. De bespreking van het volledige boek vindt u op p. 30 in deze Milieurama. ■

HET AANDEEL VAN DE FIETSVERPLAATSINGEN IN HET TOTAAL AANTAL VERPLAATSINGEN MOET STIJGEN VAN 15% NAAR 19% IN 2010

Totaalplan Fiets nog niet rijklaar

Nu de fiets terug aan geloofwaardigheid wint, denken sommigen dat als je dat wil, je dan maar gewoon op je fiets moet stappen en er vandoor gaan. Niets is minder waar. Veel fietsers, die moet je verdienen, elke dag opnieuw! De Vlaamse overheid lanceerde daartoe het Totaalplan Fiets, maar dat vertoont nog enkele mankementen, vertelt **Jan Verschooren**.

In de jaren negentig liep er in Nederland een ambitieus project onder naam "Masterplan fiets". Dit was een soort actieprogramma waarbij met duidelijke doelstellingen en de fiets in de focus werd gewerkt aan een inhaalbeweging voor het fietsgebruik. Zelfs in Nederland "fietsland" leek dit geen overbodige luxe. Voor de in 1995 opgerichte Vlaamse Fietsersbond was dergelijk plan voor Vlaanderen eigenlijk een natte droom. Ondanks alles is die nu, althans op papier, waarheid geworden. Vlaanderen is hiermee lang al niet meer in de kopgroep, want o.a. Duitsland en Groot-Brittannië hebben ook reeds een soort Totaalplan voor de fiets. Het is trouwens onder deze rare benaming dat het plan schuilgaat.

Op het einde van de Wereldfietsconferentie (Velo Mondial 2000) in het jaar 2000 in Amsterdam gehouden, werd er een oproep gedaan om in alle landen van Europa te pleiten voor een dergelijk plan. Dit omdat uit de Nederlandse en Britse ervaring bleek dat dit een sprong voorwaarts kon betekenen voor het denken in de mobiliteit en meer bepaald voor wat betreft fietsers (en voetgangers). Lange tijd leefde er namelijk de overtuiging dat we al onze verplaatsingen met de auto zouden gaan doen. Vanaf de jaren vijftig, toen we nog genoten van uitlaatgassen van de auto omdat we toen nog niet wisten hoe giftig die waren, werden bij de aanleg van wegen de fietspaden (en soms ook de voetpaden) achterwege gelaten. Die waren overbodig. Anderzijds waren in de jaren dertig in Nederland de eerste fietspaden aangelegd, niet echt voor het comfort of de veiligheid van de fietser, maar wel in functie van het autoverkeer. Door die vervelende fietser opzij te zetten op een fietspad, was er meer plaats voor de auto, die dan ook sneller kon gaan rijden. Handig, niet waar?

Campagnes voeren

Een waar fietsbeleid vergt de bundeling van vele krachten. Net zoals dat bij pakweg jeugdbeleid is, dienen er zowel verticaal als horizontaal verschillende beleidsniveaus en beleidsdomeinen op elkaar afgestemd te worden. Als je bijvoorbeeld door een bepaald ruimtelijk beleid de afstanden tussen verschillende activiteiten vergroot, dan maak je de kans om deze met de fiets te overbruggen kleiner. Nog een voorbeeld: laatst bleek

dat de Vlaamse bevolking aan overgewicht lijdt. Slechte voedingsgewoonte is één aspect, maar heel prominent werd gewezen op te weinig bewegen door te veel autogebruik. De dokter (via de gezondheidszorg) moet dus fietsgebruik promoten. Dat is een lange weg om te gaan. Bond Beter Leefmilieu timmert o.a. mee aan de weg via positieve acties als "Met Belgerinkel naar de Winkel", waarbij mensen op de fiets gelokt worden, zodat ze uit eigen ervaring leren dat fietsen erg praktisch kan zijn.

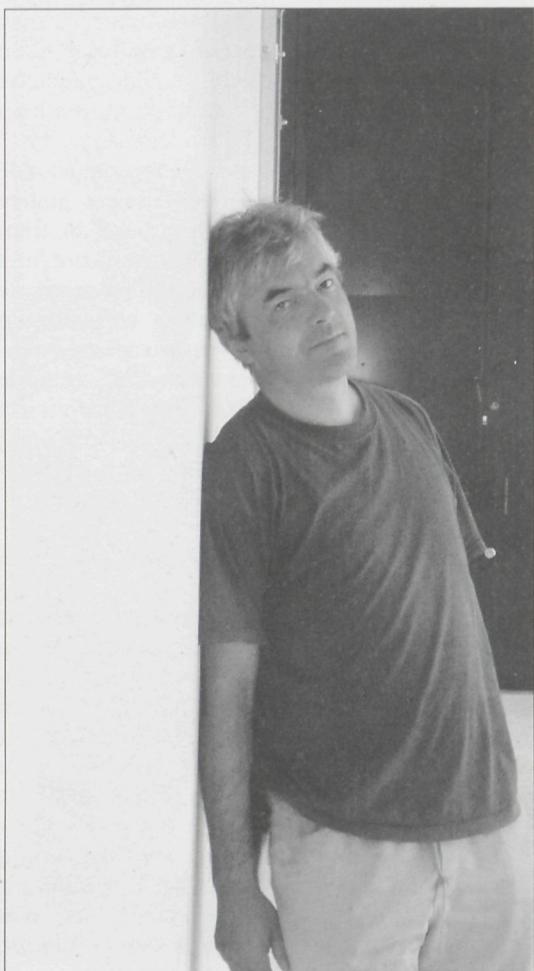
Vlaams Totaalplan Fiets

Er is dus nu een Totaalplan voor de fiets in Vlaanderen. En het is ambitieus. Of het kans op slagen heeft valt echter te betwijfelen. Sterk in het plan is het feit dat duidelijke en ambitieuze doelstellingen worden geformuleerd: "Het aandeel van de fietsverplaatsingen in het totaal aantal verplaatsingen moet stijgen van 15% naar 19% in 2010." Dit betekent een relatieve stijging van het aantal fietsverplaatsingen met 27% bij een gelijk aantal verplaatsingen en 38% wanneer men de toename in het aantal verplaatsingen in rekening brengt.

Deze vooropgezette stijging is ambitieus. Het betekent een absolute trendbreuk in de evolutie van de afgelopen jaren. Maar deze doelstelling is realistisch, gelet op het grote potentieel voor het fietsgebruik. Meer dan de helft van alle verplaatsingen in Vlaanderen zijn korter dan vijf kilometer. Bovendien gaat 42% van alle autoverplaatsingen niet verder dan 5 km! Van de woon-werkverplaatsingen is 31% korter dan 5 km.

Tegen 2010 moet het aantal fietsslachtoffers ten opzichte van 2000 verminderen met 50%, zelfs met het gestegen fietsgebruik. Deze doelstelling is zo mogelijk nog ambitieuzer. In absolute cijfers betekent dit immers een daling van het aantal doden met ca. 50 tot 60 fietsers per jaar. Men wil door overleg en het feit dat dit plan gekoppeld wordt aan het Mobiliteitsplan Vlaanderen de verticale stroom garanderen. Men wil van het Europese tot het gemeentelijke niveau betrekken. Basis van het plan vormt een fietsroutenetwerk dat nu reeds voor Vlaanderen is uitgetekend op papier, en dat men via infrastructuur en bijvoorbeeld bouwbepalingen waarbij verplichte fietsstallingen worden voorzien, wil hardmaken. Een niet onbelangrijk detail is dat er duidelijk wordt gekozen om de fietshelm NIET verplicht te maken. Ervaringen in o.a. Australië wijzen immers uit dat dit het fietsgebruik onmiddellijk doet dalen met minstens dertig percent. Verder blijkt ook dat in auto-ongevallen de meest gevaarlijke letsels eveneens aan het hoofd zijn. Indien de helm verplicht zou worden voor fietsers, zou dat ook voor automobilisten moeten gebeuren. En of dat sociaal geaccepteerd zou worden, valt nog sterk te betwijfelen.

Toch zitten er een paar gaten in het plan. Er is

© Claudie Pleyers

Jan Verschooren: "Of het Totaalplan Fiets kans op slagen heeft, valt sterk te betwijfelen."

Nederland werkte al midden jaren negentig een Totaalplan Fiets uit.

Holland Fietsland

geen duidelijke timing aan verbonden. De uit te voeren maatregelen zijn niet gebonden door een duidelijke tijdstabel. Positieve maatregelen om het fietsgebruik te bevorderen vormen een deel van het verhaal. Maatregelen om het autogebruik te ontmoedigen zullen eveneens essentieel zijn om de doelstellingen van het Totaalplan Fiets te bereiken. Op enkele maatregelen na, werden de

"zijn" maatregelen niet opgenomen. Deze "zijn" maatregelen komen weliswaar aan bod in het ruimer kader van het Mobiliteitsplan Vlaanderen, maar toch. De invoering van de zogenaamde kilometerheffing voor autoverkeer (waarbij je de werkelijke kosten die je maakt per kilometer op elektronische wijze betaald) kon ook hier zijn opgenomen. Dat is nu niet het geval.

De kosten werden berekend, maar de baten niet. Meer fietsgebruik brengt nochtans heel wat op voor de gemeenschap: besparingen in de sociale zekerheid door een betere volksgezondheid, minder fileleed, minder verkeersongevallen, minder geluidshinder en dus meer leefbaarheid, minder luchtvervuiling,... Nochtans zijn het deze opbrengsten die mee het (politieke) draagvlak zullen vormen voor de uitvoering van het Totaalplan Fiets.

Tenslotte bleek uit de Nederlandse ervaring dat het heel belangrijk is voor dergelijk project dat er een stevige "stoottroep" aan het roer van het plan staat. Een cel van enkele hooggeplaatste mensen die het plan kunnen afdwingen bij andere overheden, maar vooral bij de eigen administratie. De huidige ingenieurs zijn opgeleid om autowegen te bouwen, niet voor fietsinfrastructuur. Dat kunnen ze dan ook niet, getuige de vele gloednieuwe fietspaden die...onberijdbaar zijn. Dergelijke cel of nog maar coördinator is niet voorzien in het plan. Dat zal wellicht het grootste struikelblok worden om de doelstellingen te bereiken.

Er is nochtans een probaat middel om het Totaalplan Fiets te steunen en af te dwingen: wanneer we met zijn allen zoveel op de fiets springen, dan zullen zelfs de meest verstarde ingenieurs wakker worden. Wanneer in een gemeente of stad elke inwoner één autoverplaatsing per week vervangt door een fietsverplaatsing, dan is er op slag 20% minder autoverkeer. En je raakt je overtollige kilo's kwijt!

Ingenieurs (m/v, liefst fietsend) gevraagd

Het is geen overbodige luxe dat in het Totaalplan Fiets ook aandacht wordt besteed aan het ontwikkelen van de nodige knowhow. De ingenieurs van het Vlaamse gewest die momenteel de middelen opmaken die bestemd zijn voor gloednieuwe fietsinfrastructuur, zijn niet voor hun taak opgeleid.

Vele kruispunten worden heraangelegd in functie van de doorstroming van het autoverkeer. Onder het mom van nieuwe fietspaden legt men systematisch zogenaamde "By-Passen" aan, waarbij de auto rechtsaf kan afslaan, zonder rekening te houden met de verkeerslichten. Zeg maar rechtsaf door rood voor auto's. De fietser dient hierdoor onbeschermd tot drie keer toe over te steken, gewoon om rechtdoor te rijden. Dit probleem werd ook weer eens aangekaart naar aanleiding van de doortrekking van tram 3 in Merksem (Antwerpen). Het nieuwe fietspad maakt hoeken van negentig graden, je moet in drie keren oversteken om gewoon rechtdoor te

rijden en als je dat overleeft hebt wordt vlak langs een put van veertig centimeter diep geleid. Een beetje slecht sturen en je breekt je nek. Honderden scholieren en pendelaars ergeren zich dagelijks op deze plek. Volgens ingenieur van dienst. A. Van Gils werd er een "voor fietsers meer veilige oversteek gecreëerd". De ingenieur ging niet over één nacht ijs want de heraanleg werd voorgelegd aan tal van betrokkenen: Wegen en verkeer Antwerpen, de stad Antwerpen en de vervoermaatschappij de Lijn (die is bekend van het vervoeren van mensen met fietsen?). Helaas vergat hij om de fietsers te bevragen. Fietsers, fietsers? Zijn dat die mensen die geen geld hebben voor een auto?

Als illustratie, de foto bij dit kaderstukje. Als men dan het fietspad vernieuwd, wat op deze plek minstens twee maanden duurde, "vergeet" men veilige signalisatie aan te brengen. Dat is toch tijdelijk? Volgens dezelfde ingenieur A. Van Gils is er geen vuiltje aan de lucht want volgens de

veiligheidscoördinator werden geen opmerkingen geformuleerd. Die reed er allicht even langs met de auto, en inderdaad, je kon er makkelijk langs...met de auto. Pittig detail: midden op het vernieuwde fietspad prijken nog steeds een hele rij verlichtingspalen. Verklaring van Van Gils: ze verzetten kost te veel en

daarbij er is geen ruimte. Er zijn wel drie rijstroken voor auto's. Stel u voor dat daar in het midden verlichtingspalen zouden staan en men zou lakoniek mededelen dat het te veel kost om die weg te halen. Hoe zouden de automobilisten reageren? Er is nog werk aan de (ingenieurs)winkel met dat Totaalplan!

Jan Verschueren

Krijgen baanwinkels en shoppingcentra vrij spel?

Tekst: Erik Grietens

Er worden nog steeds heel wat toelatingen gegeven voor de vestiging van nieuwe baanwinkels of grootschalige winkelcomplexen buiten de stads- of dorpskern. Dat zorgt voor veel verkeersoverlast, leegstaande winkels in de binnensteden, een toename van de lintbebouwing,... Ondertussen ligt in het parlement een ontwerpwet op de onderhandelingstafel, waarin de procedures voor de inplanting van een baanwinkel nog worden versoepeld. Samen met UNIZO – de Unie van Zelfstandige Ondernemers – verzet Bond Beter Leefmilieu zich tegen deze gang van zaken. UNIZO en BBL hopen alvast dat de overheid eindelijk eens weerwerk durft te bieden tegen grootschalige winkelvestigingen "in de wei" en eindelijk werk zal maken van een kernversterkend beleid.

Eind vorig jaar werden de resultaten bekendgemaakt van een studie over grootschalige winkelvestigingen in België. Deze studie, opgemaakt in opdracht van Vlaams minister voor Ruimtelijke Ordening Dirk Van Mechelen, komt tot de conclusie dat de wildgroei van baanwinkels en shoppingcentra nefast was voor onze binnensteden. We citeren: "De jarenlange achteruitgang in de binnensteden is deels te wijten aan de opkomst van grootschalige detailhandel langs goed bereikbare en goedkope locaties aan de invalswegen, in de stadsrand en daarbuiten. Grote internationale ketens nemen langzaam de hoofdwinkelstraten over en de binnensteden worden uniform van karakter. Deze ontwikkelingen hebben het de kleine zelfstandige in de steden moeilijk gemaakt. Daarbij komen de achterblijvende investeringen in de binnensteden, waardoor het

winkelklimaat verslechterde... De regionale shoppingcentra vormen een groter gevaar voor de binnensteden, omdat moment en motief van de consument om het shoppingcentrum of de binnenstad te bezoeken overlappen. De huidige situatie van ruimtelijke versnippering en verspreiding van grootschalige detailhandel stimuleert het gebruik van de auto... De verspreide ruimtelijke structuur van de grootschalige detailhandel heeft versnippering van de open ruimte in de hand gewerkt. Daarnaast is niet of nauwelijks aandacht besteed aan de ruimtelijke kwaliteit van de panden en de landschappelijke inpassing van deze winkels."

Na het lezen van deze conclusie hoeft het niet te verbazen dat de afgelopen jaren honderden buurtwinkels de deuren hebben moeten sluiten omdat ze de concurrentie met de grote ketens niet meer aankunnen. Dat is een spijtige zaak, want door het verdwijnen van die buurtwinkels neemt ook het autoverkeer opnieuw sterk toe. De meeste baanwinkels en shoppingcentra zijn immers enkel bereikbaar met de auto. Omgekeerd neemt de verkeersveiligheid verder af. Baanwinkels zorgen immers voor een gevaarlijke menging van (snel) doorgaand verkeer en (traag) plaatselijk verkeer. Volgens sommige verkeersspecialisten is de alomtegenwoordige lintbebouwing in Vlaanderen zelfs één van de voornaamste oorzaken van het hoge aantal verkeersslachtoffers in Vlaanderen.

Ondertussen neemt ook de leegstand in de binnensteden sterk toe. Om een gezonde handelsrotatie mogelijk te maken is een leegstand van 6% aanvaardbaar. Vandaag hebben de steden en

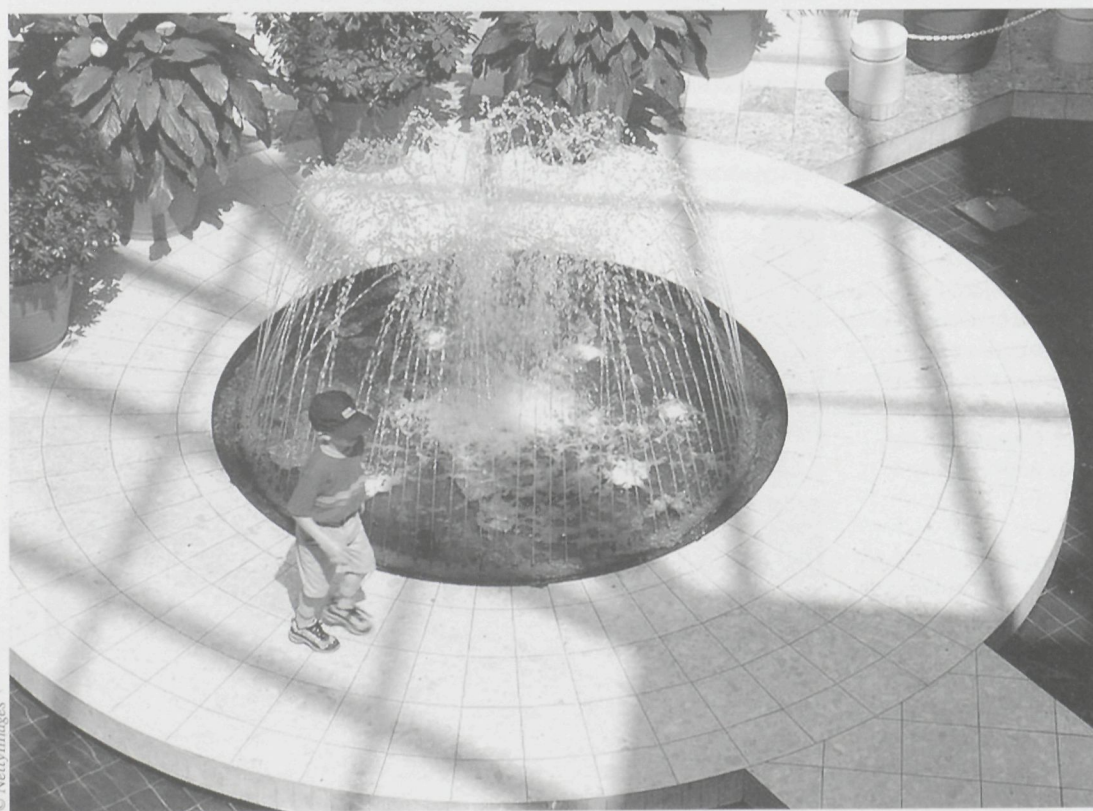
gemeenten te maken met een gemiddelde leegstand van winkelpanden van 10% en in sommige steden zelfs 12 à 13%.

Wet op de handelsvestigingen

Nochtans beschikt de overheid over een geschikt beleidsinstrumentarium. De "Wet op de Handelsvestigingen" van 1975 verplicht elke nieuwe winkel of elk nieuw handelscomplex van meer dan 1000 m² om een zogenaamde Socio-Economische Machtiging aan te vragen. De doelstelling van de Wet op de Handelsvestigingen is ervoor te zorgen dat bijkomende winkelinplantingen steeds stedenbouwkundig verantwoord zijn (kernversterkend, toename mobiliteit,...) en geen negatieve weerslag hebben op het bestaande handelsapparaat. De Wet op de Handelsvestigingen is dus een belangrijk beleidsinstrument, dat het mogelijk maakt om onverantwoorde handelsvestigingen te weigeren of toch minstens hun oppervlakte te beperken als het gaat om een inplanting aan de rand van een stad of gemeente.

Helaas wordt deze wet nogal laks toegepast. Hoewel ongeveer 30% van de aanvragen in het verleden werd geweigerd, werden toch ook heel wat toelatingen gegeven voor onverantwoorde inplantingen zoals het Wijnegem Shoppingcenter of meer recent de "Factory Outlet" in Maasmechelen. Als klap op de vuurpijl wil men deze wet nog verder versoepelen. In het parlement ligt momenteel een wetsvoorstel op tafel om gemeenten de bevoegdheid te geven om over aanvragen van grootschalige winkelinplantingen te beslissen. De vraag is echter of gemeenten kunnen omgaan met de enorme druk van (multinationale) ketenwinkels. In het verleden is immers meermaals gebleken dat gemeenten positief staan tegenover de inplanting van een grote handelsvestiging op het eigen grondgebied, uit schrik dat dezelfde inplanting zich in de naburige gemeente zou ontwikkelen. Dan zal de gemeente toch nog enige directe voordelen kunnen genieten tegenover de vele nadelen bij een inplanting in de naburige gemeente.

UNIZO en BBL vinden dan ook dat gemeenten pas kunnen beslissen over dergelijke aanvragen, als ze eerst objectieve evaluatiecriteria ontwikkelen aan de hand van een gestructureerde visie op de ruimtelijke ordening en de plaats van de detailhandel daarbij. Daarom stellen we voor dat gemeenten pas over een aanvraag voor een grootschalige winkelinplanting mogen beslissen, als ze over een goedgekeurd gemeentelijk structuurplan beschikken. Een andere optie is dat een gedetailleerde atlas van de complete Belgische grootschalige detailhandel wordt uitgewerkt, zodat er bij elke aanvraag tot handelsvestiging een objectief vergelijk mogelijk is tussen het reeds bestaande aanbod en de potentiële vraag. UNIZO en BBL hopen alleszins dat het nu voorliggende wetsvoorstel om de wet op de handelsvestigen te versoepelen, niet wordt goedgekeurd.

NIEUW AKKOORD LUCHTHAVEN ZAVENTEM STELT TELEUR

Nog geen afbouw nachtvluchten Brussel Nationale Luchthaven

Tekst: Erik Grietens

Op 24 januari bereikten de Vlaamse, Brusselse en federale regering een nieuw akkoord over de nachtvluchten vanuit Zaventem. Dat nieuwe akkoord kwam er nadat een storm van protest op gang kwam tegen de concentratie van nachtvluchten over de Brusselse Noordrand. De regering opteert nu opnieuw voor een spreiding van nachtvluchten, maar helaas niet voor een afbouw. De praktijk heeft nochtans uitgewezen dat sleutelen aan de vliegroutes enkel symptoombestrijding is: de geluidsoverlast van de nachtvluchten wordt hiermee alleen maar verschoven. Het zou nu onderhand duidelijk moeten zijn dat er maar één duurzame oplossing overblijft: het probleem aan de bron aanpakken door nachtvluchten af te bouwen en op termijn volledig af te schaffen. Dat is bovendien een grondwettelijk recht voor de omwonenden: volgens de grondwet heeft iedere Belg het recht op een gezond leefmilieu.

Het oorspronkelijke akkoord tussen de diverse regeringen van juli 2002 voorzag in een concentratie van nachtvluchten over de Brusselse Noordrand (de Vlaamse rand ten noorden van Brussel met onder meer de gemeenten Vilvoorde, Meise, Grimbergen) en het noorden van Brussel zelf (de gemeente Haren). Die concentratie zorgde echter voor een enorme toename van het de lawaaioverlast én van het aantal gehinderden in de Noordrand. Het oorspronkelijke akkoord stelde nochtans dat er geen nieuwe gehinderden mochten bijkomen. Uit de geluidsmetingen van eind vorig jaar blijkt duidelijk dat aan de uitgangspunten van het prinsipijsakkoord, minder hinder en geen bijkomende gehinderden, niet voldaan wordt. Door de concentratie zijn er weliswaar in totaal minder gehinderden, maar de zones die overvlogen worden, hebben wel af te rekenen met een onaanvaardbare en onleefbare geluidsoverlast. Het is ook niet zo verwonderlijk dat er nieuwe gehinderden bijkomen wanneer alle vluchten over één strook vliegen. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat er een storm van protest opstak tegen de concentratie van nachtvluchten.

Zo kwam het luchthavenakkoord opnieuw op de onderhandelingstafel, waarna op 24 januari een nieuw akkoord werd afgesloten. De overheid koos echter voor de gemakkelijkste oplossing: de nachtvluchten worden opnieuw meer gespreid en zullen voortaan verdeeld worden over vier routes, afhankelijk van de bestemming van de vliegtuigen. Deze oplossing heeft dan ook veel weg van symptoombestrijding: door opnieuw voor een spreiding te kiezen wordt de geluidsoverlast niet teruggedrongen maar enkel verschoven. In totaliteit zullen ook opnieuw veel meer mensen gehinderd worden door nachtlawaai.

Grondwettelijk recht

Tal van wetenschappelijke onderzoeken hebben ondertussen duidelijk aangetoond dat het lawaai van nachtvluchten schadelijk is voor de gezond-

heid. Zo zorgen nachtvluchten voor slapeloosheid, meer stress, een verhoogde bloeddruk, leerachterstand bij kinderen, concentratieproblemen, hart- en vaatziekten,... Volgens de grondwet (art. 23) heeft iedere Belg nochtans het recht op een gezond leefmilieu. Dit grondwettelijk recht wordt aangetast door de nachtvluchten. Ook het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde in oktober 2001 dat de nachtvluchten op de Londense luchthaven van Heathrow een schending uitmaken van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Een afbouw van de nachtvluchten is dan ook de enige duurzame oplossing om het grondwettelijk recht op een gezonde leefomgeving te kunnen garanderen.

Kosten en baten?

Tot nu toe wordt het afschaffen van de nachtvluchten vooral tegengehouden uit economische overwegingen en omwille van het behoud van werkgelegenheid. De vraag blijft echter of de economische voordelen van nachtvluchten wel opwegen tegen de enorme kosten en nadelen voor de samenleving die ermee gepaard gaan. Zo blijkt uit een Europese studie van 2000 dat de gezondheidskosten van geluidsoverlast door luchtvaart in België 22 miljoen euro bedraagt. Uit een recente Nederlandse studie blijkt dan weer dat de externe kosten voor geluidsoverlast voor een vliegtuig van 400 stoelen schommelt tussen de 600 en 1.200 euro per vlucht. De externe kosten als gevolg van luchtvervuiling bedragen volgens deze studie 631 euro per vlucht. Daarom vroeg BBL aan de regering om een zgn. maatschappelijke kosten-baten-analyse over nachtvluchten op te maken. Hierin moeten, specifiek voor de luchthaven van Zaventem, zowel de economische baten van nachtvluchten (werkgelegenheid, toegevoegde waarde,...) als alle kosten (gezondheidszorg, werkverlet, isolatie,...) die ermee gepaard gaan worden verrekend. De vraag blijft ook in hoeverre nachtvluchten echt noodzakelijk zijn voor de werkgelegenheid bij een bedrijf zoals DHL. Zo lijkt het perfect mogelijk om intra-Europese vluchten te vervangen door treinritten met de HST. Daarnaast moet het ook mogelijk zijn om heel wat nachtvluchten te verschuiven naar de dagperiode. Ook dat zou onderzocht kunnen worden in een kosten-baten analyse. Dergelijke analyse kan dan gebruikt worden als objectieve basis voor het toekomstig luchthavenbeleid en zou dan ook een eerste stap kunnen zijn om op langere termijn tot een meer fundamentele oplossing voor het nachtlawaai te komen.

De nachtvluchten blijven een fetisj voor de economie. Nochtans zijn de kosten nog nooit afgewogen tegen de baten.

NATUUR EN LANDSCHAP, EEN LEIDRAAD VOOR DE REGIONALE LANDSCHAPPEN IN DE 21STE EEUW

Regionale landschappen bezinnen over toekomst

Tekst: Geert Carpels, Afgevaardigde VORL.

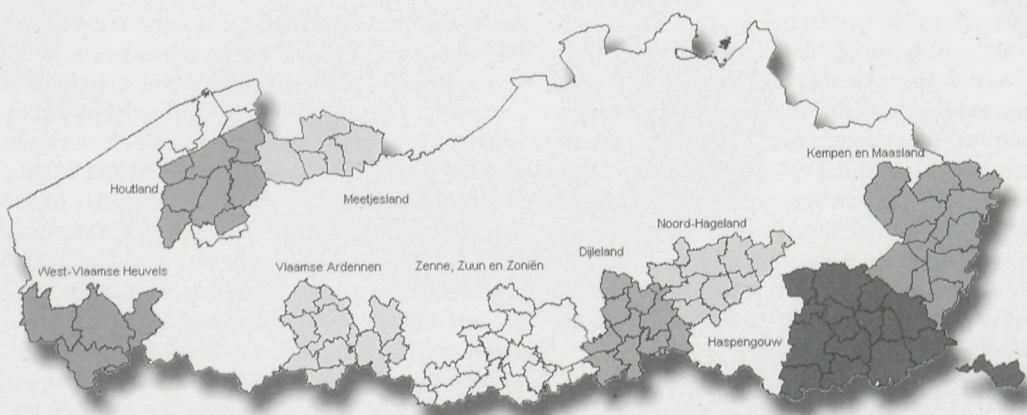
In opdracht van zeven van de acht definitief erkende regionale landschappen startte in april 2002 het visieproject "De regionale landschappen in de 21-ste eeuw". Het doel is een coherent, sectoroverschrijdend beleid inzake regionale landschappen. Want dat is er niet. Na gesprekken met vertegenwoordigers uit verschillende sectoren, doelgroepen en beleidsniveaus kwam het Vlaams Overleg Regionale Landschappen (VORL) tot een visietekst.

In de marge van de grote actuele natuur- en milieudebatten wordt het Vlaamse landschap gekenmerkt door een goedwerkend instrument. Regionale landschappen zijn locomotieven waar in de loop der jaren heel wat spelers hun wagonnetjes aanhaakten. In opdracht van Afdeling Natuur worden landschapskranten uitgegeven en vormings- en publieksactiviteiten georganiseerd. In opdracht van Afdeling Monumenten en Landschappen werken landschapsanimators en landschapsteams aan pilootprojecten rond landschapszorg. In opdracht van Afdeling Bos en Groen worden in sommige regionale landschappen Bosgroepen opgericht. In opdracht van de Administratie Land- en Tuinbouw werken sommige regionale landschappen aan demonstratieprojecten. In opdracht van de provincies worden bovenlokale projecten rond natuureducatie, natuurbehoud en/of natuurrecreatie uitgewerkt. En met verschillende deelnames aan Life, Interreg en Leader projecten zijn de regionale landschappen ook op het Europees toneel aanwezig.

Wat betreft werkingsmiddelen betrekken de regionale landschappen hun inkomsten voornamelijk uit drie sectoren. In 2002 werden ze structureel gefinancierd uit het Mina-fonds voor een totaal bedrag van 0.9 miljoen euro. Van de provincies kwam hetzelfde bedrag, de helft structureel en de helft projectgebonden. Afdeling Monumenten en Landschappen is vanaf 2003, met meer dan 1 miljoen euro, de grootste partner geworden. Door het feit dat natuur en milieuverenigingen lid zijn van de regionale landschappen en doordat de regionale landschappen ook uit andere sectoren een belangrijk deel van hun budget halen, is er sprake van een belangrijk terugverdieneffect ten bate van natuur en landschap in het algemeen. Wist je dat één derde van Vlaanderen ondertussen een regionaal landschap is? Wist je dat één vierde van alle Vlamingen in een regionaal landschap woont? Dat 91 gemeenten en 4 provincies lid zijn van een regionaal landschap? Dat er in alle provincies plannen bestaan om nog meer regionale landschappen op te richten? Een ongewenst gevolg van het succes

van de regionale landschappen is de verwatering van de intrinsieke kwaliteitscriteria van deze gebieden. "Denaturatie", zegt Jan Verheeke, directeur van de MiNa-Raad met een knipoog. Regionale landschappen zijn wettelijk verankerd in het Natuurdecreet van 1997. Hoofdstuk 7, de bepalingen inzake natuureducatie, doelgroepen, provinciale, gemeentelijke en functioneel gedecentraliseerde besturen schuift drie instrumenten naar voor: 1) de Natuur en Milieu Educatie (NME) centra, 2) de regionale landschappen, en 3) de milieuconvenanten. Regionale landschappen zijn instrumenten van het doelgroepenbeleid met een taakstelling die duidelijk het natuurbehoud in strikte zin overstijgt. Het is een uitgereikte hand om geïntegreerd en sectoroverschrijdend te werken. Regionale landschappen zijn verenigingen zonder winstoogmerk, bestuurd door vertegenwoordigers van landbouworganisaties, natuur- en milieuverenigingen, wildbeheerseenheden, toeristische en streekverenigingen, gemeenten, provincie en gewest. Met andere woorden: de inhoud van de regionale landschappen is de natuur en het landschap; vormelijk overheerst bij de regionale landschappen de samenwerking en het overleg. Dit overlegmodel is zonder twijfel de belangrijkste reden van het succes van de regionale landschappen. Dijleland,

Regionale Landschappen in Vlaanderen

Eén derde van Vlaanderen behoort tot een regionaal landschap

BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING OVER DE ERKENNING VAN DE REGIONALE LANDSCHAPPEN

Het besluit van de Vlaamse regering over de erkenning van de regionale landschappen van 8 december 1998. Artikel 1 §2 4° Het werkingsgebied van een regionaal landschap is een gebied dat zich duidelijk geografisch onderscheidt van de omgevende streken, met een minimum aaneengesloten oppervlakte van 30.000 ha, een typisch landschap, met een grote gaafheid en samenhang en/of cultuurhistorische waarde, een hoge actuele natuurwaarde en met grote mogelijkheden voor natuurontwikkeling en natuurgerichte recreatie en natuurgericht toerisme. Artikel 2 In het werkingsgebied zijn de initiatieven van een Regionaal Landschap in het kader van het doelgroepenbeleid gericht op de bevordering en promotie van: 1° het streekeigen karakter; 2° de natuurrecreatie; 3° de natuureducatie; 4° het recreatief medegebruik; 5° het natuurbehoud, zoals gedefinieerd in het decreet op het natuurbehoud en het natuurlijk milieu; 6° het beheer, het herstel, de aanleg en de ontwikkeling van kleine landschapselementen.

*Een regionaal landschap
integreert onder meer
natuureducatie, natuurbehoud en
natuurrecreatie.*

Haspengouw, Houtland, Kempen en Maasland, Meetjesland, Noord-Hageland, Vlaamse Ardennen, West-Vlaamse Heuvels, Zenne Zuun en Zoniën, op het eerste zicht passen alle regionale landschappen perfect binnen het doelgroepenbeleid van het decreet op het natuurbehoud. Ze zijn een instrument voor natuurbehoud en werken als dusdanig. Is er eigenlijk wel een probleem?

Vingers op de wonde

In haar beleidsnota's (2000-2004) maakt Vera Dua, Vlaams minister bevoegd voor de regionale landschappen, noch wat betreft Leefmilieu, noch wat betreft Landbouw, enige melding van haar plannen voor de regionale landschappen. "Vergeten," zo geeft de minister op 21 maart 2000 toe in het Vlaams Parlement "en dat is een fout, want het is een zeer goed instrument om enerzijds te werken aan de natuur, en anderzijds zachte recreatie, tewerkstelling, enzovoort te realiseren op een geïntegreerde manier".

In het Ontwerp Vlaams Milieubeleidsplan 2003-2007 (p 247) vraagt AMINAL 1) een duidelijker definiëring van de doelen en taken van de regionale landschappen. 2) Een analyse naar de compatibiliteit van deze taken en doelstellingen binnen het Natuurdecreet en het besluit inzake erkenning van de regionale landschappen. 3) Een herdefiniëring van de rol van de Vlaamse overheid en van de verschillende betrokken administraties. 4) Een verduidelijking van de functie van de regionale landschappen binnen het geïntegreerd plattelandsbeleid. 5) Een verduidelijking van de plaats van de regionale landschappen binnen de andere gebiedsgerichte instrumenten. In haar jaarlijkse evaluatie van de werking van de regionale landschappen (5 juli 2001) merkt de

MiNa-Raad van Vlaanderen op dat de verruimde taakstelling maakt dat regionale landschappen niet meer het exclusief instrument zijn van natuurbehoud. Dit geeft aanleiding tot inhoudelijke, juridische en organisatorische knelpunten. In haar advies van 4 juli 2002 bevestigt de MiNa-Raad dat de verankering in het doelgroepenbeleid van het Natuurdecreet niet uitsluit dat regionale landschappen taken opnemen van landschapszorg en toerisme of recreatie – integendeel, zij verruimen wel degelijk, en deze verruiming sluit aan bij de oorspronkelijke taakstelling van de regionale landschappen. Nog fundamenteeler herhaalt de MiNa-Raad haar suggestie van 5 juli 2001 om overleg op te starten tussen de minister van Leefmilieu, de minister van Monumenten en Landschappen, de minister voor Toerisme en Recreatie en het Vlaams Overleg Regionale Landschappen ... en dit overleg te onderbouwen met onderzoek. Het VORL betreurt dat meer dan anderhalf jaar later nog geen overleg werd opgestart. Er ligt niemand wakker van de mogelijkheden die een instrument als de regionale landschappen biedt, om één derde van Vlaanderen en één vierde van de Vlamingen te bereiken.

En nu?

Vooraleer de gehele open ruimte van Vlaanderen in een regionaal landschap ligt, is het hoog tijd voor bezinning. Dat de regionale landschappen een plaats hebben in het plattelandsbeleid is duidelijk. Maar worden het instrumenten voor alle gemeenten met open ruimte of alleen voor die gemeenten met waardevolle natuur en landschap? That's the question. In het eerste geval moet de plaats van natuur en landschap in het algemeen plattelandsbeleid en de verhoudingen met de andere thema's uitgeklaard worden. In het tweede geval moeten de werkingsgebieden van de regionale landschappen geherdefinieerd worden aan de hand van kwantificeerbare natuur- en landschapswaarden. Keuze is er genoeg: het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, Gewestplan en Gewestelijke Uitvoeringsplannen, de Landschapsatlas, de Habitat en Vogelrichtlijngebieden, de Biologische Waarderingskaarten, VEN en IVON, ... er hoeven geen nieuwe parameters uitgevonden te worden. In beide gevallen moet, zoals de MiNa-raad al bijna twee jaar vraagt, het succesvolle overlegmodel van de regionale landschappen dringend door het Vlaamse niveau overgenomen worden. Echte bottom-up dus. En er moet werk gemaakt worden van een algemeen plattelandsbeleid waar de regionale landschappen in passen.

Plattelandsontwikkeling behelst meer dan landbouw. Leefbaarheid van het platteland (mobiliteit, werkgelegenheid, lintbebouwing, dorpskernen, ...) en medegebruik van de open ruimte (recreatie, educatie, ambachten, cultuur, ...) moeten ook aan bod komen. Wie daarbovenop ook nog aan natuurbehoud wil doen zonder aan ruimtelijke ordening te denken, zal niet ver geraken.

Deze tekst houdt geen impliciete goedkeuring in door de verschillende regionale landschappen en verbindt geen enkel individueel regionaal landschap.

Meer info over Regionale Landschappen:
geert.carpels@rlva.be

Plattelandsontwikkeling is meer dan landbouw alleen.

Living apart together

Tekst: Liesbeth Janssens, VELT

Dat de biologische landbouw en landbouw waarbij GGO's gebruikt worden het niet van mekaar moeten hebben, is al langer geweten. Europa wil ons nu een lat-relatie opzadelen. Beide vormen van landbouw moeten mogelijk zijn, zo wordt gesteld. 'Geef de consument de keuze', is de leuze. Uit een studie die de Europese unie zelf liet uitvoeren, blijkt dat echter niet vanzelfsprekend.

'De consument moet de keuze hebben of hij/zij al dan geen GGO's op zijn bord wil', lijkt het uitgangspunt te zijn van het Europese GGO-beleid. Dat blijkt uit het etiketteringssysteem dat minutieus werd uitgewerkt. Elk product dat GGO's bevat zal worden geëtiketteerd. Iedereen tevreden. Of toch niet? Greenpeace bracht een Europese studie aan het licht waaruit blijkt dat een GGO-vrije landbouw onmogelijk wordt vanaf wanneer er in een bepaalde regio 10% van de geteelde gewassen transgeen zijn. Keuzevrijheid wordt dan onmogelijk.

Deze studie die de Europese Unie liet uitvoeren naar de (on-)mogelijkheid van het samengaan van verschillende landbouwvormen in Europa mocht het licht niet zien. Greenpeace bracht ze in het voorjaar van 2002 in de openbaarheid. De studie werd gedaan voor drie gewassen waarvan transgene variëteiten bestaan (koolzaad, maïs en aardappelen) en voor de verschillende landbouwvormen in Europa (conventionele en biologische). Aan de hand van computermodellen en opinies van experts werd de studie uitgevoerd.

Genen van transgene gewassen kunnen op verschillende manieren in GGO-vrije gewassen terecht komen. Het zaad kan op voorhand besmet geweest zijn, door kruisbestuiving op het veld, door achterblijvende transgene gewassen op een veld waar het jaar nadien GGO-vrije gewassen op geteeld worden en tijdens de oogst en opslag. Veel bleek ook af te hangen van het soort gewas en de manier van werken. De besmettingsgraden zijn echter niet veel groter als er 50% transgene gewassen in een regio aanwezig zijn dan bij 10% van zulke genetisch gewijzigde planten in een streek. Besmettingsproblemen zullen zich dus al snel voordoen.

Deze besmettingsgraden kunnen beperkt worden tot minder dan 1%. De tolerantiedrempels die de Europese Unie inbouwde voor de gangbare landbouw kunnen dus gehaald worden. Onder de 0,9% aanwezigheid van GGO's moet niet op het etiket van het product staan dat het GGO's bevat. In de biologi-

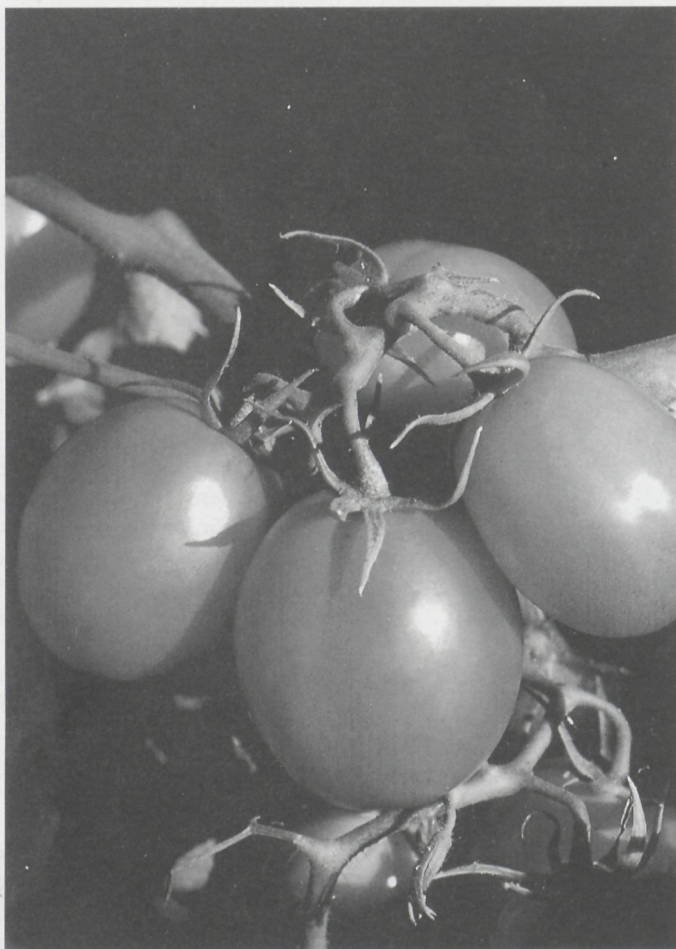
sche landbouw worden zulke tolerantiedrempels echter niet gehanteerd. De wetgeving op biologische productie stelt duidelijk dat GGO's niet toegelaten zijn. De biologische boer komt dus in de problemen.

Toch wordt ook een gangbare GGO-vrije landbouw minder vanzelfsprekend. Om onder de tolerantiedrempels te blijven, moet een gangbare landbouwer immers zijn voorzorgen nemen. Een extra kost van 1 tot 10% zal de boer of boerin in moeten calculeren om GGO-vrije gewassen te telen. Als ze zaad van koolzaad willen produceren, zullen ze zelfs op een meerkost van tot 41% mogen rekenen. Wie zou er niet dan toch maar op GGO-teelten overstappen?

De Europese studie stelt dan ook concluderend dat als, zoals in de biologische landbouw, GGO's niet getolereerd worden, een samengaan van transgene gewassen en GGO-vrije gewassen in eenzelfde regio onmogelijk is. Als er wel een tolerantiedrempel is, zoals in de gangbare landbouw, zou een coëxistentie van de twee landbouwvormen technisch wel mogelijk zijn maar economisch moeilijk door de kosten die erbij komen kijken. Een LAT-relatie waarvan de problemen voorspelbaar zijn dus.

Voor keuzevrijheid van de consument om geen GGO's op z'n bord te wensen lijkt dus meer nodig te zijn dan een etiketteringssysteem. Je hoort dan al snel mompelen: 'als uit de wetenschappelijke risicoevaluatie van onze Europese Unie blijkt dat een bepaald transgeen gewas veilig is, dan is het dat toch ook voor de consument die voor biologische producten kiest.' En wat voor de man of vrouw die vanuit een bepaalde geloofsovertuiging geen genetisch gewijzigd voedsel wil? Leve de 'vrije' markt!

Een aansprakelijkheidsregeling van de GGO-producent tegenover de gangbare en biologische producent lijkt dus geen luxe. Voorzorgen tegen besmetting zijn kostelijk. De landbouwer maakt velies als zijn product als GGO-bevattend moet verkocht worden en niet als biologisch of gangbaar. Deze kosten moeten vergoed worden door de GGO-producent. Anders is er geen sprake van keuzevrijheid. Friends of the Earth voerde een studie uit naar wat er in die zin mogelijk is. Een aansprakelijkheidsregeling zou mogelijk zijn binnen het kader van de Europese en WTO regelgeving. Een andere optie om GGO-vrije landbouw te beschermen en die legaal zou zijn is een beschermende zone van 4 km rond elk biologisch veld. Met het vergroten van de afstand tussen de verschillende soorten gewassen neemt de kans op besmetting immers af. Zelfs een subsidie voor GGO-vrije landbouw en niet voor transgene landbouw zou een mogelijkheid zijn. Tijd dus voor de milieubeweging om eens aan te kloppen bij de overheid. Als de steun die ze zegt te geven aan de biologische landbouw oprecht is en de keuzevrijheid voor de consument echt een richtlijn is voor het beleid omtrent GGO's, dan moet de keuze vlug gemaakt zijn.

VRIJWILLIGERSFORUM OP STATEN-GENERAAL MIDDENVELD IN GENT

Vrijwilligers onder druk

Tekst: Thomas Dierckens & Tamara Verhasselt

GENT – Op de eerste Staten-Generaal van het Middenveld stond de vrijwilliger volop in de schijnwerpers. Meer dan duizend vertegenwoordigers uit verschillende sectoren kwamen samen om te reflecteren over de positie van het middenveld. De vele vrijwilligers spelen daar een centrale rol in. Maar hun positie staat zwaar onder druk.

"Zolang je mensen kansen geeft naar eigen mogelijkheden en wensen is er geen probleem. Maar als een derde partij, zoals de overheid, eisen stelt zitten we wel met een probleem. Ik heb de indruk dat de nadruk meer en meer verschuift van 'vrijwillig' naar 'werk' en dat is verkeerd", zei Jos Gysels, hoofd beleidswerking van Natuurpunt in de werkgroep 'Deskundig vrijwilligerswerk'.

Samen met Tuur Hoste van het Rode Kruis en Bart Vanhecke van de Katholieke Landelijke Jeugd (KLJ) debatteerde Jos Gysels over de professionalisering van het vrijwilligerswerk. De overheid eist de laatste jaren een grotere deskundigheid van de vrijwilligers. Die deskundigheid is volgens Jos Gysels vooral een kwantitatief probleem. "Er wordt zoveel van ons verwacht dat wij niet meer de vrijwilligers hebben om dat te doen. Als gevolg daarvan krijgen wij veel selectievere taken zodat de vrijwilliger soms zaken moet doen waar hij zich niet toe geroepen voelt."

Tuur Hoste ziet in die specialisatie geen probleem. "Wij stellen steeds hogere eisen aan onze vrijwilligers en dat leidt sowieso tot specialisatie. Het gaat niet op om iedereen alles te laten doen. Onze opleidingen zijn zelfs een attractie voor vrijwilligers. Helaas merken we dat mensen vaak niet lang blijven en hun ervaring ergens anders ten gelde maken."

De laatste jaren is er een evolutie naar projectmatige subsidies en moeten verenigingen beleidsplannen kunnen voorleggen. Dit betekent meer professionaliteit, maar ook minder vrijheid. "De overheid doet aan nuts-denken", aldus Bart Vanhecke. "Ze kijken naar wat het meest oplevert: iets nieuws opstarten of bestaande initiatieven steunen. Wij hebben nu een gesubsidieerde vrijheid. De overheid is tegelijkertijd rechter en partij. Ze oordeelt over subsidies en legt strenge eisen op."

Volgens Jos Gysels werkt de overheid verstikkend: "Ik heb de indruk dat de dreiging van de verstikking groter is dan de mogelijkheid tot bescherming. Wat op de eerste plaats moet komen is de vrijwilliger. We moeten alsmäär harder werken, alsmäär sneller leven. Het vrijwilligerswerk mag niet dat dwingende karakter krijgen. Het verenigingsleven moet een bevrijdende omgeving blijven."

De teksten over het vrijwilligersforum zijn van de hand van studenten van de Erasmus Hogeschool, Masterclass Journalistiek.

Middenvelders moeten in een bevrijdende omgeving kunnen blijven werken

Interview met Danny Jacobs, algemeen coördinator BBL en mede-organisator van de Staten-Generaal van het Middenveld

U hebt net de workshop 'Ethiek in actie' van Michel Vandenbosch bijgewoond. Wat vond u ervan?

Danny Jacobs: "De workshop was goed. Luchtig, niet al te diepgravend. Het draaide vooral rond de vraag: 'Hoe ver kan of mag je gaan bij het voeren van actie?' Volgens mij is de vraag of je nog wel actie kunt voeren veel belangrijker. Als je bijvoorbeeld een actie plant tegen een groot bedrijf, ondervind je heel veel tegenstand. En dan bedoel ik niet alleen fysieke tegenstand, maar ook van de advocaten die ze op ons

afsturen. Maar als er ethische regels bestaan die je bij het voeren van actie in acht kunt nemen, dan is dat mooi meegenomen."

Wat vindt u tot nu toe van de Staten-Generaal?

Danny Jacobs: "De Staten-Generaal is een heel belangrijk initiatief. Het is de bedoeling dat we een soort van VBO van het Middenveld worden. De organisaties binnen de Staten-Generaal hebben veel gemeenschappelijk. We willen allemaal het recht op actie voeren verdienen en we willen ook alle-

maal gehoord worden. Het Middenveld moet een belangrijke plaats gaan innemen ten opzichte van de overheid."

Wat moet er zeker nog gebeuren in de toekomst?

Danny Jacobs: "Ik denk dat het eigenlijke werk nog moet beginnen. We hebben kunnen vaststellen dat de Staten-Generaal zeker nut heeft en nu kunnen we dus met de eigenlijke oprichting beginnen. Buiten enkele initiatieven hebben we nog niet veel verwezenlijkt."

HET KOFANVOLK UIT DE AMAZONE, DAT NOG 15.000 MENSEN TELDE VOOR TEXACO ARRIVEERDE, TELT VANDAAG MINDER DAN 300 MENSEN.

Chevron Texaco bedreigt inheemse volken Ecuador

Tekst: KWIA

Op 24 augustus 2002, besloten de Kichwa gemeenschappen in de provincie Pastaza in het Ecuadoriaanse Amazone gebied om geen olieontginning in hun territorium toe te laten. Hetzelfde standpunt werd ook ingenomen door de Achuar en de Shuar. Deze gemeenschappen liggen allemaal in "blok 23" dat door de vorige Ecuadoriaanse regering in concessie gegeven is aan het consortium van Texaco Chevron en de Argentijnse Compañía General de Combustibles.

Ondanks de toezegging van het consortium dat ze de wens van de inheemse gemeenschappen zouden respecteren, drongen werknemers van het consortium verscheidene keren diep door in het territorium van de betrokken gemeenschappen, onder meer in pogingen om hen te proberen omkopen met het uitdelen van voedsel en buitenboordmotoren.

Sedertdien is het consortium een campagne begonnen in de naburige stadjes om de bevolking tegen de inheemse gemeenschappen en hun leiders op te zetten. Texaco heeft een hele geschiedenis van vernietiging in het Ecuadoriaanse Amazonegebied. Tussen 1971 en 1991 werden meer dan 75 miljard liter giftig olieafval in het watersysteem van de noordelijke Amazone provincies van Ecuador geloosd. Meer dan 350 putten gevuld met afval dat benzeen, toluen, kwik, cadmium en andere uiterst giftige stoffen bevat zijn achtergebleven toen het bedrijf in 1991 vertrok. Terwijl kanker voordien in het Amazonegebied bijna niet voorkwam, hebben medische studies aangetoond dat er nu zeker acht verschillende soorten kanker voorkomen in de inheemse gemeenschappen die het slachtoffer

geworden zijn van Texaco: o.m. leukemie, buik-, lever-, strottenhoofd-, hersen- en lymfekanker. Een onderzoek uitgevoerd door het Manuel Amunarriz Institute of Epidemiology and Community Health en Medicus Mundi heeft duidelijke aanwijzingen gevonden voor een direct verband tussen het blootstaan aan chemische stoffen die vrij komen bij de olie exploitatie en bepaalde soorten kanker. Zo is het risico op strottenhoofd kanker 30 maal hoger in gebieden met oliewinning dan in gebieden zonder, het risico op slokdarmkanker is er 18 maal hoger, het risico op lever- en huidkanker 15 maal en het risico op buikkanker vijf maal. Ze ontdekten ook dat de hoeveelheid petroleum die in de rivieren voorkomt waarvan de gemeenschappen afhankelijk zijn voor hun dagelijks leven 200 (tweehonderd) tot 300 (driehonderd) keer groter is dan de normaal toegelaten hoeveelheid voor menselijk gebruik.

Het Kofanvolk, dat nog 15.000 mensen telde toen Texaco zijn eerste boorputten op hun territorium bouwde, telt vandaag nog slechts minder dan 300 mensen. Meer dan 10.000 km² ongerept regenwoud in één van de gebieden met de hoogste biodiversiteit ter wereld zijn door Texaco vernietigd tussen het begin van olie exploratie in 1967 en zijn terugtrekking in 1991. Inheemse gemeenschappen en milieuorganisaties hebben hiervoor in de VS een proces aangespannen tegen Chevron Texaco maar het ziet er niet naar uit dat dit op korte termijn een succes zal worden. En nu staat Texaco, intussen gefusioneerd met Chevron, dus terug in Ecuador om in de resterende oostelijke provincie Pastaza naar olie te gaan boren. De laatste evoluties kunnen gevonden worden op de website van de Kichwa gemeenschap Sarayacu: www.sarayacu.com.

Om op te komen voor het lot van vraagt KWIA, Steungroep voor inheemse volken, u brieven te schrijven naar de afgevaardigde beheerder van Chevron Texaco. (cfr. voorbeeldbrief)

Chevron Texaco Corporation
Mr. David J. O'Reilly
Executive Director
575 Market Street
San Francisco, CA 94105
USA
Fax: 1 415 894 6017
e-mail: invest@chevrontexaco.com

Dear Mr. David J. O'Reilly,

I am writing you to urge you to address the demands of the indigenous communities affected by Texaco's operations in the Ecuadorian Amazon. Through KWIA I learned about the social and ecological disaster that Texaco provoked in the region between 1967 and 1991.

I believe it is the responsibility of Chevron Texaco to clean up the remaining 350 open oil waste pools in the Ecuadorian Amazon.

I urge you also to respect the right of the indigenous communities in the Ecuadorian Amazon to refuse the presence of oil companies on their territory and therefore urge you to leave Block 23.

Finally I urge you to stop your campaign of media manipulation and disinformation against the indigenous communities and leaders.

Sincerely yours,

Indianen uit Ecuadoriaans Amazonegebied hebben te leiden onder olieontginning en toerisme

ZWEEDSE HISTORICUS NORBERG SCHRIJFT LOFZANG OVER GLOBALISERING

Leve de globalisering! Of toch niet?

Tekst: Bart Martens

In de maalstroom van boeken die sinds de opmars van de andersglobalistenbeweging de revue passeerden, is het boek "Leve de Globalisering" van de Zweedse historicus Johan Norberg een buitenbeentje. In zijn vlot en helder geschreven boek wil Norberg een tegenwicht bieden tegen de kritiek van de andersglobalisten op de eenzijdige economische globalisering. Norberg neemt op een felle manier de verdediging op zich van het kapitalisme en de vrije markten. Daarvan profiteren volgens de auteur arm en rijk en zelfs zonder dat daardoor de ongelijkheid hoeft toe te nemen. En als de ongelijkheid dan al toeneemt, dan ziet Norberg daar geen graten in zolang ook de armsten er maar op vooruitgaan: "De vraag is hoe goed je het hebt, niet hoe goed je het hebt in vergelijking met anderen." In de meeste landen leven mensen langer dan 25 jaar geleden, lijden ze minder honger en zijn ze beter geschoold. Alleen in landen met een gesloten economie neemt de misère toe.

De auteur toont op een overtuigende wijze aan dat economische vrijheid op een onnavolgbare wijze creativiteit, vindingrijkheid en productiviteit kan stimuleren en daardoor de welvaart verhoogt. Hij illustreert het belang daarvan met de indrukwekkende resultaten van de liberalisering van de Chinese (landbouw)economie. Norberg stelt dat "Armoede niet alleen een materieel probleem is, maar ook te maken heeft met machteloosheid, een gebrek aan kansen en keuzemogelijkheden." Belangrijk daarbij zijn eigendomsrechten zonder de welke eigendom dood kapitaal blijft dat je niet

kunt verkopen of onder hypotheek kunt plaatsen om een lening aan te gaan. "Een kapitalisme zonder eigendomsrechten, is een kapitalisme dat alleen voor de elite is bestemd."

In zijn betoog gaat Norberg soms nogal kort door de bocht. De "zegeningen" van de vrijhandel worden gestaafd door de correlaties aan te geven in eindeloze reeksen van statistisch feitenmateriaal, tussen economische vrijheid enerzijds en de bvb de stijging van de levensstandaard, economische groei en de levensverwachting anderzijds. Daarbij wordt meestal voorbijgegaan aan wat er nu juist eerst was: economische groei, vermindering van armoede en ongelijkheid of meer economische vrijheid en integratie in de wereldeconomie? Van de Zuidoost-Aziatische tijgers weten we bijvoorbeeld dat die eerst achter gesloten grenzen "liberaliseerden" en pas daarna hun grenzen opengooiën.

Toch probeert hij ook de basiswetten achter de vrijhandel – zoals de zogenaamde "wet op de comparatieve voordelen" – in mensentaal uit te leggen. Zelfs als je als land in niets de beste bent, zo wil de theorie, dan nog doe je je voordeel met vrijhandel: "Zaak is dat we het rijkst worden door dingen te exporteren die we goed kunnen maken, zodat we in ruil dingen kunnen importeren die we minder goed kunnen maken." De eigen markt afschermen met invoerheffingen of -quota's is volgens Norberg dan ook het domste wat je kan doen: "Als we goedkopere goederen kunnen kopen, betekent dat een besparing zodat er meer geïnvesteerd kan worden in nieuwe industrieën en arbeidsplaatsen". Zelfs als andere landen zich bezondigen aan dumpingpraktijken, dan nog zouden we dit moeten verwelkomen eerder dan tegengaan. Dumping, zo stelt Norberg, betekent dat het exporterend land niet zozeer de eigen productie subsidieert, dan wel de consumenten van het importerend land die van de goedkopere producten kunnen genieten. Hier laat de auteur zich vangen in een al te naïef geloof in de vrije markt. In theorie mag je als land dan wel geld uitsparen door die producten te importeren die goedkoper elders kunnen gemaakt worden, de mobiliteit van kapitaal maakt dat het uitgespaard kapitaal niet per definitie terug in eigen land wordt geïnvesteerd in activiteiten die relatief gezien beter presteren. Integendeel: het uitgespaard kapitaal zal daar worden geïnvesteerd waar de opbrengsten het grootst zijn en dat kan best in een ander land. Als je als land nergens een absoluut voordeel in hebt, dreigen alle investeringen aan je neus voorbij te gaan. Zoals ook economen als Herman Daly vroeger reeds treffend opmerkten, werkt de "wet op de comparatieve voordelen" enkel in de veronderstelling dat kapitaal en arbeid geen internationale mobiliteit vertonen. Van zodra kapitaal ongelimiteerd de grenzen over kan, zijn het eerder de absolute voordelen die tellen in plaats van de relatieve.

Helemaal bont maakt de auteur het als hij het heeft over de weldaden van het kapitalisme en de economische globalisering voor het milieu. "Overal gaan economische vooruitgang en groei hand in hand met betere milieubescherming", zo stelt Norberg. "Wanneer een land te arm is, heeft

het geen geld voor milieubescherming (...) Naarmate ze rijker worden stellen ze regels op voor het afvalwater en wanneer ze nog meer middelen vergaard hebben, proberen ze luchtverontreiniging aan te pakken." Zonder er expliciet naar te verwijzen, toont Norberg zich hier een overtuigd adept van de zogenaamde Kuznets-curves. Oud Nobelprijswinnaar Kuznets gebruikte een omgekeerde U-curve om het verband weer te geven tussen economische ontwikkeling en milieudegradatie. Naarmate een arm land enige economische groei begint op te tekenen, zullen de fabrieksschoorstenen volop rook beginnen uit te braken waardoor de milieukwaliteit afneemt. Maar wanneer de vooruitgang verder stijgt, merk je juist een verbetering bij de milieu-indicatoren: door bijkomende investeringen in rookgasreiniging en afvalwaterzuivering verbetert de lokale lucht- en waterkwaliteit. Dat sluit perfect aan bij wat Mahatma Gandhi ooit zei: "De grootste vervuiler op aarde is armoede". Ernst Von Weizsacker van het Duitse Wuppertal Instituut maakte op een conferentie van het Europees Milieubureau echter perfect duidelijk dat deze wetmatigheid slechts opgaat voor een eerste generatie van milieuproblemen. Naarmate de welvaart toeneemt, neemt ook de democratische druk toe om te kunnen beschikken over drinkbaar water of een gezonde lokale luchtkwaliteit.

Concluderend kunnen we stellen dat het boek van Norberg aantoonde dat de andersglobalisten niet langer kunnen wegvallen met het fulmineren tegen de uitwassen en negatieve symptomen van de globalisering. De beweging heeft meer nood aan een fundamentele economische analyse van het economisch wereldsysteem om de manquo's ervan beter te kunnen duiden en oplossingen te kunnen aanrijken. Een deel van die oplossingen ligt vervat in de onvolkomen wijze waarop de vrije markt theorieën in de praktijk worden toegepast: De dubbele moraal van de industrielanden die ontwikkelingslanden wel voorschrijven hun markten onvoorwaardelijk te openen voor hun producten, maar zelf de eigen markt afschermen voor de invoer van bvb landbouwproducten uit ontwikkelingslanden. Het ontbreken van milieubelastingen om de milieukosten in de prijzen door te rekenen en marktimperfections weg te werken. Het bestaan van grote monopolies die een onevenredig groot deel van de wereldeconomie voor zich opeisen en zo'n economische macht vertegenwoordigen dat overheden ze nog nauwelijks iets in de weg durven leggen... Maar zelfs met deze correcties is het onwaarschijnlijk dat de vrije markt voor iedereen kan werken. Herverdeling op grote schaal en een afscherming van belangrijke domeinen van het publieke leven zullen minstens zo belangrijk blijven.

Johan Norberg, *Leve de globalisering*, Houtekiet, 2002

SCHONE SCHIJN EN SMERIGE STREKEN

Milieubewegingen kunnen maar beter op hun hoede zijn voor de toenaderingspogingen van bedrijven. Onderzoeksjournaliste Eveline Lubbers, beschrijft op welke manier bedrijven zich een groen imago trachten aan te meten en critici monddood maken. Ze vertrekt hierbij niet enkel van eigen onderzoekswerk. Collega journalisten, activisten en onderzoekers vertellen over hun ervaringen met de wanpraktijken van bedrijven die meer over hebben voor een groen imago dan voor het milieu zelf. Een eerste bijdrage gaat over greenwash of het verspreiden van desinformatie om een verantwoord milieu-imago voor te wenden. Vooral in de oliesector zijn de voorbeelden legio. Andere tactieken zijn: het afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten met milieubewegingen als vrijbrief voor nieuwe activiteiten, het ontkennen van milieuvraagstukken en manipuleren van informatie via eigen milieueducatieve pakketten, sponsoring, spionage, intimidatie, ... Er wordt een enorme creativiteit aan de dag gelegd om zich te kunnen omringen met een vleugje groen. Om de campagne van London Greenpeace te ondergraven engageerde Mc Donalds twee detectivebureaus om te infiltreren in de milieuvereniging. Achteraf bleek dat op sommige vergaderingen van de vereniging meer spionnen aanwezig waren dan echte leden.

Een ander ontluisterend verhaal betreft de praktijken van het consultancy bureau ABC. Het bedrijf bood zich aan bij NGO's om het oud papier op te halen. De opbrengst zou gaan naar een goed doel. In het grootste geheim werd alles terug bij elkaar gepuzzeld en doorverkocht aan betrokken bedrijven. Meer dan een vereniging zag zijn campagne daardoor geboycot. De boodschap van Eveline Lubbers is duidelijk. Naïviteit is voor milieuactivisten totaal misplaatst. NGO's en actiegroepen kunnen best de strategieën van bedrijven en inlichtingenbureaus leren herkennen zodat ze er adequaat op kunnen reageren. Ze dienen zich ook te hoeden voor het gevaar gecoöpteerd of gecompromitteerd te worden door de samenwerking met bedrijven. 'Schone schijn' gaat dus ook over het ontmaskeren van nep grassrootorganisaties en pr-activiteiten. Over hoe als journalist de juiste bronnen te vinden en over hoe bedrieglijke pr-campagnes te ondermijnen met speelse acties als adbusters en netactivisme. De auteur sluit af met een woordje uitleg over het Pandora-project. Via een mailinglist kunnen onderzoekers en activisten ervaringen en tactieken uitwisselen. Het archief van het Pandoraproject verzamelt informatie over de pr-strategieën tegen campagnegroepen en actievoerders. Voor meer informatie over het project kan je terecht op www.evel.nl.

Eveline Lubbers. Schone schijn: smerige streken in de strijd tussen burgers en bedrijven. Amsterdam: Fagel, 2002. 294 p. ISBN: 90-5914-122-9

Prijs: 19,95 euro

Te bestellen bij: Uitgeverij Fagel, fagel@xs4all.nl, 020.676.19.28

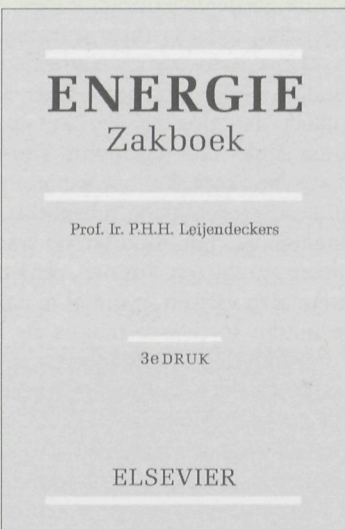
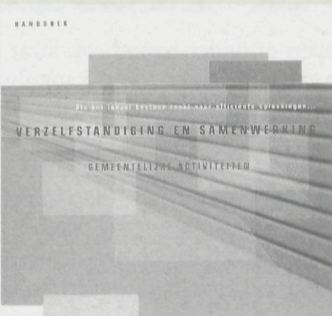
ENERGIEZAKBOEK

Het energiezakboek bundelt een schat aan informatie op gebied van energietechniek. De opvolger van het Poly-energie zakboek verschilt van zijn voorganger doordat nieuwe technieken, vooral betreffende milieuvriendelijke energiebronnen, uitgebreider aan bod komen. Grote thema's zijn: energievoorziening, primaire energiebronnen, energiesysteem, installatie-componenten en -systemen, opslag van energie, energieconversie-processen en energie in de samenleving. Aan de hand van definities, schema's en tabellen wordt bondig de belangrijkste informatie over een onderwerp beschreven. Het trefwoordenregister zorgt ervoor dat elk onderwerp snel kan worden teruggevonden.

Energie zakboek. Derde geheel herziene en opnieuw bewerkte druk. Arnhem: Elsevier bedrijfsinformatie, 2002. 872 p.

De milieubibliotheek van BBL

De milieubibliotheek van Bond Beter Leefmilieu is open elke maandag en dinsdag van 9u30 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u30. Bezoekers maken best eerst een afspraak. We bieden je 19.000 boeken en 300 tijdschriften ter inzage aan, naast gratis brochures over een hele reeks thema's. Uitleen kan niet, kopiëren wel. Schriftelijke en telefonische aanvragen en e-mail worden zo snel mogelijk beantwoord. Meer info bij Lieve Vandeneede op tel: 02.282.17.38, fax: 02.230.53.89, e-mail: milieu.bibliotheek@bbly.be, via onze website <http://www.bondbeterleefmilieu.be> kan je ons bibliotheekbestand raadplegen. De BBL-bib maakt deel uit van het Felnet-consortium. Zie www.felnet.be.

ISBN: 90-6228-321-7

Te bestellen bij: Elsevier bedrijfsinformatie (www.elsevier-vdu.nl), info@elsevier-vdu.nl, tel. 026.3840030

VERZELFSTANDIGING EN SAMENWERKING

Welke taken kan een gemeente best zelf op zich nemen en waarvoor wordt best aan samenwerking met een andere partner gedacht? Politeia biedt de lokale besturen een handig instrument bij hun zoektocht naar een zo efficiënt mogelijke manier om hun taken te organiseren. Het decreet houdende de intergemeentelijke samenwerking bepaalt hoe deze samenwerking kan verlopen. Het handboek zet de mogelijkheden op een rij: interlokale samenwerking, interbestuurlijke samenwerking, publiek-private samenwerking en verzelfstandiging van lokale besturen. Naast de theoretische invalshoek wordt elke samenwerkingsvorm toegelicht aan de hand van praktijkvoorbeelden. Politeia roept de lokale besturen op om ervaringen door te spelen zodat ze verwerkt kunnen worden in nieuwe aanvullingen. De losbladige uitgave is immers bijzonder geschikt om nieuwe regelgevingen, ervaringen en ontwikkelingen in het werk op te nemen.

Handboek verzelfstandiging en samenwerking gemeentelijke activiteiten. Brussel: VVSG en Politeia, 2002.

Prijs (basiswerk + bijwerkingen): 93,70 euro (73,75 euro voor VVSG-leden)

Te bestellen bij: Politeia, info@politeia.be, www.politeia.be

RUIMTELIJKE ORDENING IN VLAANDEREN EN BRUSSEL

Het handboek behandelt de wetgeving op de ruimtelijke ordening met oog voor historiek en aanverwante regelgeving. De auteur start met een beschrijving van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Vervolgens komt het decreet op de ruimtelijke ordening aan bod. Meteen het hoofdonderwerp van het boek. De artikels worden toegelicht en wijzigingen becommentarieerd. In een apart hoofdstuk komen ook de uitvoeringsbesluiten aan bod.

Johan Rutgeerts. Handboek ruimtelijke ordening in Vlaanderen en Brussel. Gent: Academia Press, 2002. 680 p. ISBN: 90-382-0338-1

Prijs: 40 euro

Te bestellen bij: Story-Scientia, tel. 09.225.57.57, info@story.be, www.story.be

BALANS VAN ONS MILIEU

Naar goede gewoonte bracht de Vlaamse Milieumaatschappij het jaarlijkse Milieu- en natuurrapport uit (MIRA-T). Cijfermateriaal tot en met 2001 en de meest relevante indicatoren over milieuthema's maken het mogelijk een evaluatie te maken van de toestand van het milieu en het milieubeleid in Vlaanderen. Naast een twintigtal milieuthema's als verzuring, klimaatverandering, lawaai, wordt ook speciale aandacht besteed aan de milieudruk van de verschillende sectoren. Meer informatie en achtergronddocumenten zijn terug te vinden op de website: www.milieuraapport.be

De Nederlandse tegenhanger van MIRA-T is de door de RIVM uitgebrachte Milieubalans. Vier thema's vormen het onderwerp: milieu en economie, leefomgeving, land en water en klimaat. Deze thema's worden voorafgegaan door een samenvatting en kerngegevens over de Nederlandse milieukwaliteit. De analyses zijn gebaseerd op metingen en ramingen waarvan enkele cijfers zijn terug te vinden in de bijlagen. Gedetailleerde cijfers zijn opgenomen in het Milieucompendium 2002.

MIRA-T 2002. Antwerpen: Garant en VMM, 2002. 388 p.
ISBN: 90-441-1354-4
Meer info bij: VMM, www.vmm.be, tel. 053.726211

Milieubalans 2002: Het Nederlandse milieu verklaard.
Bilthoven: RIVM, 2002. 170 p.
ISBN: 90-14-08867-1
Prijs: 27,50 euro
Te bestellen bij: Kluwer, info@kluwer.nl, 0570.67.33.44
Milieucompendium 2002 zie www.milieucompendium.nl

ENVIRONMENTAL PRINCIPLES: FROM POLITICAL SLOGANS TO LEGAL RULES

Klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit, het gat in de ozonlaag, de BSE-crisis. De postindustriële samenleving heeft een nieuwe generatie milieusico's tot gevolg. De vrees voor rampen, niet rechtstreeks veroorzaakt door de natuur maar door menselijke activiteiten, stijgt. Deze bezorgdheid laat zich ook voelen in het milieurecht en de milieuwetgeving. Nieuwe ideeën en principes vinden ingang. Nicolas de Sadeleer bespreekt uitvoerig drie beginsels die van groot belang zijn zowel op internationaal als nationaal niveau: de vervuiler betaalt, het voorkomingbeginsel en het voorzorgsbeginsel. Hij belicht oorsprong, formulering en toepassing. De Sadeleer onderzoekt de wettelijke basis en draagkracht van de beginsels en toont aan hoe ze een belangrijk element vormen in de evolutie naar een postmoderne wetgeving waarbij de scheidslijn tussen wet, moraal en beleid vervaagt.

Nicolas de Sadeleer. Environmental principles: from political slogans to legal rules. Oxford: Oxford University Press, 2002. 433 p.
ISBN: 0-19-925474-5
Prijs: £ 60
Meer info: Oxford University Press, www.oup.com

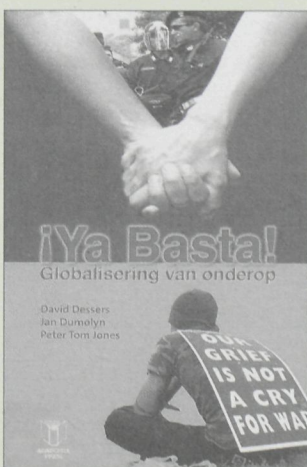
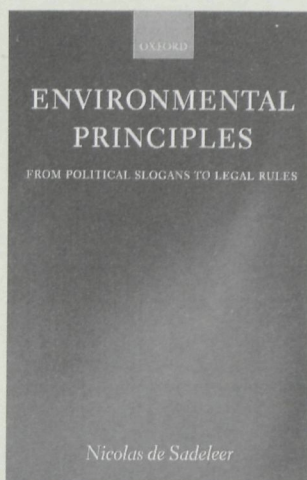
KANSEN VOOR DUURZAAMHEID

De gemeente is de plaats bij uitstek om te werken aan duurzame ontwikkeling. Maar hoe kan er concreet invulling gegeven worden aan het begrip? Gloednieuwe programma's en acties zijn hiervoor niet altijd aan de orde. Veelal gaat het om het herdenken van en bezinnen over de huidige manier van werken. De uitgave van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten helpt hierbij al een heel stuk op weg. De belangrijkste elementen en begrippen met betrekking tot duurzame ontwikkeling worden op een overzichtelijke manier verduidelijkt. Projecten en actieprogramma's illustreren hoe de theorie in realiteit kan omgezet worden. 'Kansen voor duurzaamheid' is niet alleen interessant voor al wie op zoek is naar inspirerende voorbeelden. De lezer krijgt ook een heel pak concrete tips, informatiebronnen en literatuur.

Kansen voor duurzaamheid: instrumenten, programma's, projecten. Den Haag: VNG uitgeverij, 2001. 80 p.
ISBN: 90-322-73450
Prijs: 17 euro
Te bestellen bij: VNG uitgeverij, www.vnguitgeverij.nl, fax 070.346.92.01

DAVOS VERSUS PORTO ALEGRE

Eind januari vindt in Porto Alegre het Wereld Sociaal Forum plaats. De tegenhanger van het Wereld Economisch Forum in het Zwitserse Davos, ijvert voor een economie met respect voor sociale gelijkheid, milieu en mensenrechten. Drie jonge Belgische activisten Jan Dumolyn, David Dessers en Peter Tom Jones, bundelen in 'Ya Basta' enkele visies en ideeën over de huidige neoliberale globalisering en de alternatieven. Ze geven een antwoord op enkele neoliberale 'mythes' en beschrijven het ontstaan van de beweging van de andersglobalisten. Gezamenlijke strijdpunten maar ook het verschil tussen de belangrijkste stromingen en de relatie met andere maatschappelijke organisaties, worden toegelicht.

Tekst: Lieve Vandeneede

Interessant is de speciale aandacht voor Belgische actievoerders en organisaties. Regelmatig worden analyses afgewisseld met literaire teksten, interviews en aanvullende informatie. Dit maakt dat het boek leest als de beweging zelf: een lappendeken met als weerkerend patroon, de kritiek op de toestanden van het neoliberalisme

Mythes ontkrachten is ook de bedoeling van Johan Van Overtveldt. In zijn boek 'Marktzege[n]' trekt de econoom bij Trends van leer tegen zes aanklachten van de andersglobalisten: vrijmarkteconomie drijft op speculatie, bedreigt welvaart, leidt tot een onrechtvaardigere inkomstenverdeling, leidt tot uitputting van de voorraad aan grondstoffen, verloedert het milieu en bedreigt de economie. In zijn inleiding maakt de auteur onmiddellijk duidelijk niet hoog op te lopen met de beweging. Hij beschrijft de andersglobalisten eerder als een zootje ongeregeld, verenigd door hun afkeer tegen globalisering en neoliberalisering en niet al te sterk in het formuleren van alternatieven. Tobin-taks, de werking van NGO's en officiële ontwikkelingshulp worden in vraag gesteld. Aardpessimisten als Ehrlich, Malthus en Ricardo vergisten zich. Ze hielden geen rekening met de dynamiek van de vrijmarkteconomie waar onder impuls van schaarste een constante stroom van technologische vernieuwing tot stand komt. Het loopt ook helemaal niet zo'n vaart met de macht van de multinationals en de bedreiging van de democratie. Kortom, de overtuigingen van de andersglobalisten steunen op verkeerde veronderstellingen en botsen met het beschikbare cijfermateriaal. De discussie is alleen zinvol als openheid voor de objectieve feiten, sereniteit en rationaliteit primeren, stelt Van Overtveldt. "heel de menselijke geschiedenis leert dat rede en aandacht voor de resultaten van wetenschappelijk onderzoek de mensheid veel meer vooruithelpen dan een beleid ingegeven door gevoelens en verontwaardiging". We kunnen hier alleen maar mee instemmen. Gesterkt door deze overtuiging, wekt het wel de verwondering dat Van Overtveldt regelmatig Lomborg als bron aanhaalt en het cijfermateriaal van de omstreden statisticus gebruikt voor zijn argumentatie. Het werk van de Deense professor werd door het Deense Comité voor Wetenschappelijke Oneerlijkheid bestempeld als zijnde in strijd met de normen van goed wetenschappelijk werk. De auteur krijgt zo de kritiek van oneigenlijk gebruik van cijfers teruggespeeld. Het bekritisieren en ontkrachten van het discours van de andersglobalisten, is echter niet het enige opzet van 'Marktzege[n]'. In een laatste hoofdstuk presenteert Van Overtveldt zijn alternatieve agenda. Het bijsturen van internationale instellingen, een degelijk antitrustbeleid, afbouwen van handelsprotectionisme, het herdenken van ontwikkelingshulp en het marktconform maken van het milieubeleid. Deze maatregelen zouden kunnen bijdragen tot de schepping van een meer leefbare wereld. Creëer een gunstige omgeving en laat de markteconomie haar werk doen, besluit de auteur.

David Dessers, Jan Dumolyn, Peter Tom Jones. Ya Basta: globalisering van onderop. Gent: Academia Press, 2002. 358 p.
ISBN: 90-382-0409-4
Prijs: 17 euro
Te bestellen bij: Story-Scientia Wetenschappelijke Boekhandel, tel. 09.2255757, info@story.be, www.story.be

Johan Van Overtveldt. Marktzege[n]: zes aanklachten tegen het antiglobalisme. Kapellen: Pelckmans, 2002. 165 p.
ISBN: 90-289-3203-8
Prijs: 15,95 euro
Te bestellen bij: Uitgeverij Pelckmans, tel. 03.660.27.00, uitgeverij@pelckmans.be, www.pelckmans.be

Bekijk de wereld eens vanuit een **ander** perspectief.

Bond Beter Leefmilieu **MILIEURAMA**

Hebt u graag
een groene kijk op de actualiteit ?
Waarom neemt u dan geen abonnement
op **Milieurama** ?

Via korte nieuwsberichten, pittige inter-
views en diepgravende artikels blijft u op
de hoogte van wat er leeft in het milieu.

Neem nu een abonnement op
Milieurama en ontvang **GRATIS**
de cd-rom "Lage Energiewoningen"

Ja, ik abonneer me nu op Milieurama.

- ☐ Voor slechts 20,- EUR krijg ik Milieurama om de twee maand
in mijn brievenbus.
- ☐ Ik word erdonateur van BBL en betaal 50,- EUR.
Voor dat bedrag ontvang ik elke twee maand mijn exemplaar
van Milieurama en verleen ik mijn steun aan BBL.
In ruil daarvoor ontvang ik een fiscaal attest.

Stuur vandaag nog deze bon op en maak het gewenste bedrag over
op rekening 001-1475409-18 van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw.
We sturen u Milieurama zo snel mogelijk op.

Naam : _____

Adres : _____

Postcode : _____

Gemeente : _____

Faxen naar 02/230.53.89 of opsturen naar BBL - Twekerkenstraat 47,
B-1000 Brussel - abonneren via internet : www.bb1v.be